

HUDOBNÁ VÝCHOVÁ

2014

Názov prijímateľa: MESTO SVIDNÍK

Sídlo prijímateľa: Sovietskych hrdinov 200/33, 089 01 Svidník

VZDELÁVACIE MATERIÁLY VYTVORENÉ V RÁMCI PROJEKTU POD

NÁZVOM:

*„Neformálne vzdelávanie pre aktívnych seniorov z okresu
Svidník“*

Typ projektu: dopytovo orientovaný projekt

Operačný program: Vzdelávanie

Prioritná os: 2 Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov

Opatrenie: 2.1 Podpora ďalšieho vzdelávania

Miesto realizácie aktivít projektu: Prešovský kraj, okres Svidník

Trvanie projektu : 08/2010 – 01/2015

KÓD ITMS projektu: 26120130037

*„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je
spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“*

OBSAH

ÚVOD	5
Hudobná teória so zameraním na dejiny hudby. Hudobné štýly vo svete, špeciálnym zameraním na: operu a operetu s použitím audio - vizuálnej techniky	
1. Dejiny hudby	5
1.1 Hudobné obdobia	6
1.2 Globálna a lokálna hudobná kultúra	9
2. Hudobní skladatelia	10
2.1 prehľad hudobných skladateľov podľa obdobia	10
2.2 známy hudobní skladatelia na Slovensku i v Česku	17
2.3 skladatelia rómskeho pôvodu	18
3. Hudobný štýl/žáner	18
3.1. Subjektivita žánrov	19
4. Hudobné nástroje	20
4.1 Druhy hudobných nástrojov a ich delenie	20
4.2 Dejiny hudobných nástrojov	22
5. Audiovizuálna technika/hudobná technika	22
6. Opera a operné sály	22
6.1 Opera	22
6.2 Dejiny opery	22
6.3 Národné opery	23
6.4 Operné sály vo svete	25
6.5 Známi operný speváci	26
7. Ľudový štýl – folklór	27
7.1 Ľudové umenie v tanci	27
7.2 Prehľad ľudovej kultúry na Slovensku	27

8. Filmová hudba	29
8.1 Známa slovenská filmová hudba	30
8.2 Filmový skladatelia	30
9. Muzikály	31
9.1 Známe muzikály vo svete	31
9.2 Známe muzikály v SR a v ČR	31
10. Hudobný orchester	31
10.1 Inštrumentácia v orchestre	31
Hudobná teória – hudobná náuka, náuka o rytme, náuka o harmónií, hudobné formy a analýza skladieb, rozbor umeleckých diel, náuka o hudobných nástrojoch, základy notového zápisu	
1. Cieľ psychológie	34
1.1 Výskumné metódy hudobnej psychológie	34
1.2. Hudobní predstavitelia psychológie hudby	35
2. Hudobné termíny	35
3. Notové písmo	37
3.1. Notová osnova	38
3.2. Tvary nôt a pomlčiek	38
4. Stupnice	41
4.1 Rozdelenie stupníc	41
4.2 Všeobecný prehľad chromatických, celotónových, diatonických stupníc	45
5. Hra na klavír	46
6. Hra na gitaru	47
6.1 Zloženie akustickej gitary	48
6.2 Delenie gitár	50

7. Aparatúra – príslušenstvo 51

8. Perkusie 51

8.1 Delenie perkusii 52

9. Komponovanie hudby 53

**Praktické cvičenia – sólový spev (techniky spevu), zborový spev,
doprevádzanie na jednotlivých nástrojoch základy hry na: perkusie
(bicie nástroje), gitara, klavír, príprava na nahrávanie
v nahrávacom štúdiu**

1. Vysoké školy MU 54

2. Hudba minulosti a súčasnosti 56

2.1 Konceptia hudobnej výchovy na školách 57

3. Základy dýchania v hudbe 58

4. Artikulácia 59

5. Základ akordiky a harmónie 59

6. Intervály 60

7. Taktovanie 61

8. Hlasové cviky 62

Úvod

Hudobná výchova je spoločenský organizovaným procesom hudobného rozvoja človeka. Tento proces je zameraný na zvládnutie istého hudobného poznania, ale hlavne na rozvoj špecifických schopnosti, zručnosti a návykov na vytváranie postojov a formovanie celej osobnosti – na získavanie kompetencii v oblasti hudby.

Hudobno-vzdelávacia teória vychádza z princípov tvorivo humanistickej koncepcie, je otvorená súčasným vzdelávacím trendom.

V programe hudobná výchova nejde len o množstvo vedomosti, ktoré si seniori majú osvojiť. Ide predovšetkým o rozvoj hodnotovej stránky osobnosti, kultiváciu citov, osvojovanie postojov prostredníctvom estetických zážitkov, na základe ktorých sa seniori učia spoznávať a hodnotiť hudobné diela a hudobné nástroje.

Cieľom hudobnej výchovy je rozvíjať elementárne hudobné schopnosti, zručnosti a návyky seniorov, ktoré sa stanú základom pre ich ďalšie plnohodnotné zmocňovanie sa hudby.

Hudobná teória so zameraním na dejiny hudby . hudobné štýly vo svete, špeciálnym zameraním na: operu a operetu s použitím audio – vizuálnej techniky

1. Dejiny hudby

História hudby je súčasť muzikológie zaoberajúca sa vznikom a vývinom hudby – dejinami hudby alebo hudobnej kultúry.

Vznik hudby

... všeobecne sa usudzuje, že hudba vznikla z úsilia človeka napodobňovať zvuky prírody a využívať zvuky pri pracovnej činnosti ďalším zdrojom pravdepodobne bolo silné citové vzrušenie, pri ktorom prešla primitívna reč do spevu, spojeného s tanečným pohybom siahajú od ...

Dejiny hudby delíme na dve časti.

Všeobecno – historické

Del'ba vychádza zo všeobecno-dejepisnej periodizácie. (pravek, starovek, stredovek, novovek)

Kultúrno – historické

Delenie, ktoré je platné v inom druhu umenia - hudba prírodných národov.

(antika, románske obdobie, gotické renesančné, barok, klasicizmus, romantizmus, impresionizmus a hudba 20. Storočia)

1.1 Hudobné obdobia

➤ **Praveká hudba:**

Za najstarší prejav hudby sa považuje ľudský hlas a po ňom rytmické nástroje. V pravekej hudbe bol jednotlivec tvorcom aj príjemcom. Teórie hovoria, že hudba mala hlavne rituálny charakter, priamo súvisiaci so socializáciou a náboženským kultom.

➤ **Staroveké hudobné kultúry:**

Medzi staroveké hudobné kultúry zaraďujeme hudbu starých Egyptanov, Babylončanov, Asýrčanov, Arabov, Feničanov, hudbu z rôznych oblastí predného Orientu, Blízkeho a Ďalekého východu – Mezopotámia, Perzia, Sýria, Palestína, Egypt, India, Čína v Európe – Grécko a Rímska a Byzantská ríša...

➤ **Stredoveká hudobná kultúra:**

(13. storočie)

V stredoveku, umenie slúžilo predovšetkým náboženskému kultu. Hudba zdôrazňovala text, nie zmyslový moment, v ktorom duchovenstvo tušilo nebezpečenstvo pozemskej radosti. V kostoloch nesmeli spievať ženy, lebo podľa stredovekého úsuzu skôr zmyselne roznecovali ako obracali myseľ k Bohu.

Umelec ako individualista sa strácal v kolektíve, pretože mal predpísaný celý rad skladobných postupov, ktoré musel rešpektovať, aby skladba vyhovovala svojmu bohoslužobnému účelu. Pápež Gregor Veľký vytvoril Gregoriánsky chorál.

➤ **Renesancia hudobnej kultúry:**

(15 – 16 storočie)

Začiatky renesančnej hudby nie sú až tak jasné vyznačené, ako začiatok renesancie v iných oblastiach. Renesancia nezačala v Taliansku, ale v severnej Európe, konkrétne v oblasti dnešného Francúzska, Belgicka, Holandska. Obnovilo sa staroveké umenie a zmenšoval sa vplyv cirkvi, svetské umenie nadobúdalo stále väčší význam vrcholnými predstaviteľmi renesančnej hudby.

➤ **Baroková hudba:**

Barok bol charakteristický záľubou v nádhere a osobitostiach kolískou baroka bolo Taliansko. Vyznačovalo sa do prechodu polyfónie k monódii. (vzniká jednohlasný spev s akordickým sprievodom) Základ tvoril basový tón, na ktorý sa podľa pravidiel novovzniknutej harmónie ukladali ďalšie hlasy.

Vznik **Oratória** z prostredia katolíckej reformácie v Ríme.

➤ **Klasicizmus:**

(18. storočie)

Bola založená na výrazovej prostote a majestátnosti. Vznikla pôvodne v Nemecku a v Rakúsku. Hudba klasického obdobia je charakterizovaná jednohlasnou textúrou alebo jasnou melódiou so sprievodom. Tieto nové melódie sú zaspievateľné ľudským hlasom, čo umožnilo nahradiť hudobné nástroje za spevákov. Inštrumentálna hudba rýchlo nahradila operu a iné spievané formy. V tejto dobe sa popularite tešila najmä sonáta, symfónia a concerto.

➤ **Romantizmus:**

V prvej fáze (1800 – 1830) sa pestovali hlavne menšie vokálne hudobné formy, v druhej fáze (1830-1870) novoromantizmus prevažovali symfonické básne, programové symfónie a hudobné drámy. Vznikali národné hudobné školy (Česká, Nórska, Maďarská).

V poslednej fáze (1870 – 1890) došlo k syntéze klasicistických a romantických skladbových princípov a k rozvoju veľkých symfonických diel.

V romantickom období sa hudba stála expresívnejšou a emotívnejšou, obklopovala literatúru, umenie a filozofiu.

➤ **Hudobné smery 20. storočia:**

- **Impresionizmus** - vznikol v 19. storočí vo Francúzsku. Jeho hlavným cieľom bola náladovosť, farebnosť, vnucovanie svojich myšlienok iným. Hlavným námetom skladieb bola príroda, ktorá sa neustále farebne mení a jej krása je v prchavej neopakovateľnosti.
- **Expresionizmus** - na prelome 19. - 20. stor. bola hudba ovplyvnená expresionizmom najmä v Nemecku a v Rakúsku. Skladatelia odmietali tradičné hudobné prostriedky a snažili sa ich nahradzovať novými. Expresionisti vyjadrovali predovšetkým prázdnotu, zúfalstvo, bolesť.
- **Neoklasicizmus** - nové proti romantické chápanie umenia sa prejavilo aj v novom ponímaní ľudového umenia. Skladatelia študovali najstaršie ľudové piesne a na základe tohto štúdia objavili nové zákony hudobnej reči, nový hudobný výraz. Neoklasicizmus nadväzuje na estetický ideál, kompozičnú techniku a charakteristické výrazové prostriedky skladateľov z 18. storočia.
- **Džez** - vznikol v Amerike v meste New Orleans, ktorý sa nachádza v štáte Louisiana. Vznikol postupným zlúčením afroamerického s európskymi hudobnými tradíciami. Kladie dôraz na improvizáciu a novým spôsobom tvorí tóny hudobných nástrojov.
- **Česká hudba** - má dlhú tradíciu. Veľký význam pre rozvoj hudby v českých krajinách malo založenie konzervatória v Prahe 1811. Tkz. Predsmetanovské obdobie.
- **Slovenská hudba** - počiatky spadajú do obdobia pred založením prvého slovanského štátu, príchodom Slovanov sa od konca 4. stor. sa začína rozvíjať aktivita slovanského hudobného prejavu. Slovensko nemalo priaznivé podmienky na rozvoj vlastnej hudobnej tvorby. Do centra sa dostáva slovenská ľudová pieseň, ktorá je inšpiračným zdrojom pre tvorbu slovenskej národnej hudby.

1.2. Globálna a lokálna hudobná kultúra

Globálna – profesionálna – amatérska – regionálna – lokálna kultúra. Tento vzťah môže mať protichodný, protíahlý alebo aj dostatočnú povahu v reťazovom vzťahu.

Globálna hudobná kultúra

Ak chceme definovať globálnu hudobnú kultúru musíme stanoviť jej znaky. Hudba je zvyčajne úspešná, všeobecné známa a dobre predávajúca sa. Je propagovaná z rádií, festivalov, rozhlasu, televízie a internetu. Zväčša je nahratá na hudobných nosičoch v nahrávacom štúdiu, šírená cez agentúry a vydavateľstva. Pojem globálny v praxi znamená, že hudba je nadnárodná a univerzálna v mnohých krajinách. Tým pádom bude hudba vyhovovať poslucháčovi aj z Ázie, Ameriky aj z Európy.

Regionalizácia Slovenska

Pojem región je v súčasnosti v hudobnej sociológii nahradzovaným pojmom hudobné prostredie. Rozumieme tým územie krajiny alebo geografická oblasť. V regionalizácii Slovenska v hudobnej kultúre jestvuje nejednotnosť, ktorá je určená vnútorným vývojom hudobného prostredia v ľudovej hudbe, historickým vývojom vážnej hudby a procesom industrializácie v 20. Storočí. Celkom inak vnímajú regióny v slovenskej ľudovej kultúre historici, etnomuzikológovia, bádajúci v hudbe 20 storočia.

V autenticknej ľudovej kultúre vzhľadom na výskyt dialektov sú známe tieto regióny: *Abov, Gemer, Gorálska oblasť, Horehronie, Kysuce, Liptov, Myjava, Novohrad, Orava, Podpoľanie, Pridunajsko – Ponitrie, Púchov, Spiš, Šariš, Tekov- Hont, Trenčín, Trnava, Záhorie, Zemplín.*

Hlavnými centrami regionálnej hudobnej kultúry na Slovensku 20. Storočia boli jednotlivé mestá – Bratislava, Trnava, Trenčín, Nitra, Žilina, Banská Bystrica, Košice, Prešov. Bolo tu sústredené hudobné školstvo, množstvo poslucháčov a historická tradícia.

Slovenská hudba, regióny, žánre hudby

Do slovenskej národnej kultúry patria všetky tie hudobné žánre, ktorých skladatelia, interpreti a teoretici majú ambície tvoriť pôvodnú hudobnú kultúru v oblasti kompozície, interpretácie a teoretickej reflexie.

2.0. Hudobní skladatelia

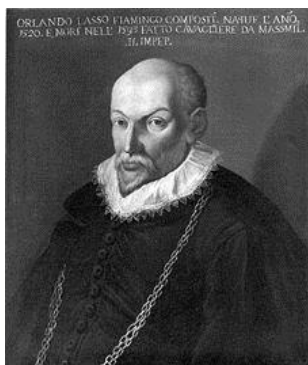
Pojem skladateľ

Skladateľ alebo komponista je umelec, ktorý tvorí nové hudobné skladby a spravidla ich zaznamenáva vo forme hudobných notácií. Podľa notácii jeho hudbu potom interpretujú výkonní umelci ako sú speváci a hudobníci.

2.1. Prehľad hudobných skladateľov podľa obdobia

Stredovek- *Quido z Arezza (991 – 1050)* – tvorca solmizácie a notácie. Je považovaný za vynálezcu modernej hudobnej notácie používajúcu notovú osnovu. Jeho traktát *Micrologus* bol v stredoveku druhým najrozšírenejším pojmom o hudbe po Boëthiových spisoch.

Renesancia

Orlando di Lasso (1532 – 1594)

bol Vlámsky hudobník a jeden z najvýznamnejších skladateľov 16. Stor. Spolu s *Palestrinou* je považovaný za vrcholového skladateľa polyfónnej hudby.

Významné diela: 7 Salmi Penitenziali (7 kajúcich sa žalmov), 12 Sybilných proroctiev, *Susanne un jour* (francúzske šansóny), *Slzy sv. Petra*.

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)

Bol taliansky hudobný skladateľ a varhaník. Jeho skladby boli kľudne a vyvážené. Rozsah jeho diel je obrovský. Zložil 158 omší, 250 motet, 68 ofertorií, niekoľko hymien a madrigalov. Najznámejšie diela *Missa Papae Marcelli*, *Stabat Mater*, *Missa viri Galilaei*.

Jacob Obrecht (1457 – 1505)

bol renesančný hudobný skladateľ franko-vlámske školy. Pôsobil ako spevák a bol vysvätený za kňaza. Venoval sa predovšetkým duchovnej hudbe a vo svojej dobe bol najlepším skladateľom omší.

Barok

Jacopo Peri bol taliansky spevák, varhaník a hudobný skladateľ. Je tvorcom prvej opery v histórii. Opery – *Dafne*, *Euridice*, *Tetide*, *Adone*, *Lo sposalizio di Medoro e Agelica*, *Iole ed Ercole*.

Claudio Monteverdi (1567 – 1643)

Bol Taliansky hudobný skladateľ. Monteverdi svojim inováciám prispel k zrodu barokového štýlu. Pokladá sa za 1. naozajstného majstra opery. Opera **Orfeus** je jedná z najhranejších opier. (je považovaná za najstaršiu kompletne zachovanú operu).

Antonio Vivaldi 1678 – 1741

Prezivaný ako červený kňaz kvôli ryšavej farbe svojich vlasov. Bol taliansky kňaz, barokový hudobný skladateľ a husľový virtuóz. Jeho najznámejším dielom je súbor štyroch husľových koncertov. Nazývané *4 ročné obdobia*. Bola to najhranejšia a najznámejšia skladba v danej dobe. Venoval ju panovníkovi Václavovi Morzinovi. Jeho tvorba inšpirovala aj skladateľa J.S. Bacha, ktorý mnohé jeho diela prerobil pre orgán a čembalo. Ďalšie známe diela: *Raccolta*, *L'estro Armonico*, *La stravaganza*. *Známe opery: Ottone in Vila, Orlando finto pazzo, Argippo* (opera v roku 1730 prvý krát uvedená v opernom divadle v Prahe).

Johan Sebastian Bach (1685 – 1750)

Bol nemecký hudobný skladateľ a virtuóz hry na klávesové nástroje. Bol považovaný za jedného z najväčších géniov všetkých čias. Medzi jeho najznámejšie kompozície patria: *Braniborské koncerty, Dobré temperovaný klavír, Umenie fugy, Goldbergové variácie pre čembálo, Hudobná obeť, Matúšové pašie*.

Georg Fridrich Händel (1685 - 1759)

Bol nemecký hudobný skladateľ. **Hymny** – *Narodeniny Óda pre kráľovnú Annu, Brockes Pasion, Moja pieseň musí byť vždy*, **Oratória** – *Izrael v Egypte, Sláva na výsostiach Bohu, Mesiáš*. **Opery** – *Alcina, Gulio Cesare*.

Klasicizmus

Joseph Haydn (1732 – 1809)

Bol rakúsky hudobný skladateľ. Predstaviteľ klasického obdobia v hudbe, často označovaný ako „otec symfónie“. **Komorná hudba** – Klavírne trio C – dur a G – dur. **Koncerty** – Husľový koncert, Violončelový koncert č. 1 C dur, H. 7b/1, Hobojový koncert. **Symfónie** – Symfónia č. 27 G – dur, Symfónia č. 45 fis - moll Rozlúčková, Symfónia č. 88 G – dur. **Opery** – Acide, La Canterina (speváčka), Lo Speziale (Lekárnik), Orfeo ed Euridice, Armida, Orlando Paladino.

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

Bol významný nemecký skladateľ, dovŕšiteľ prvej viedenskej školy klasicistickej hudby. V priebehu svojho života rozvinul klasicistické slohové a formové prostriedky do svojho individuálneho hudobného štýlu a otvoril tak dvere novej hudobnej epoche – romantizmu. K jeho najslávnejším dielom patria: 3,5,6,7 a 9 symfónia, monumentálna omša Missa Solemnis, opera Fidelio, husľový koncert D dur op. 61, rady klavírnych skladieb Cisársky koncert, sonáta Mesačný svit, Appassionata, Patetická a skladba Pre Elišku.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)

Bol klasicistický hudobný skladateľ a klavírny virtuóz, geniálny hudobník, ktorý za svojho života vytvoril 626 diel svetového i duchovného charakteru – opery, symfónie, koncerty, komornú hudbu, omše a chorály. Mozartove najväčšie diela sú: Figarová svadba, Don Giovanni a jeho posledný monument aj keď nedokončený opus, zádušná omša Requiem d moll.

Romantizmus

Franz Schubert (1797 – 1828)

Bol rakúsky hudobný skladateľ. Mal mimoriadnu schopnosť výstižných lyrických a romantických nálad a veľký melodický talent. Je po ňom pomenovaný medzištátny vlak vyššej kvality Praha – Viedeň. Jeho známe diela sú: Gretchen am Spinrade, Erkonig (kráľ duchov), Die schöne

Müllerin (krásna mlynárka), Winterreise (zimná cesta). Omša č. 2 G dur Kyria, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei.

Carl Maria von Weber (1786 – 1826)

Bol nemecký hudobný skladateľ, kapelník, klavirista, dirigent. Je po ňom pomenovaný medzinárodný vlak EuroCity číslo 379 z Ostseebad Binz do Brna. Jeho tvorba: *Čarostrelec, Euryathe, Dedina, Vyzvanie k tanci, Oberon, Klavírni repertoár, La Spectre de la rose, Lesník, Wroclavská opera, Suthan, John a Jack.*

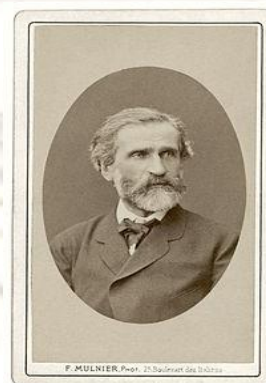
Frédéric Chopin (1810 – 1849)

Bol poľský skladateľ vážnej hudby a klavírny virtuóz v období romantizmu, ktorý sa preslávil ako „básnik klavíra“. Chopin vo svojich skladbách často používal *RUBATO* (manipulácia s rytmom, v preklade nekludne) ako protipól k striktnej hre v tempu. Chopin uvádzal Bacha a Mozarta ako dvoch najdôležitejších skladateľov utvarajúcich jeho hudobné cítenie. Veľké formy reprezentujú v Chopinovej tvorbe predovšetkým

3 sonáty: C – mol op.4, h .mol op. 35, 58. Ďalšie známe skladby: *Nokturno op 9,37, Adagio nového koncertu E dur, Fantázia A dur op. 13, Trio G mol, Polonéza B dur op. 1, obdivuhodné Rondo a la Krakowiak F dur.*

Giuseppe Verdi (1813 – 1901)

Bol taliansky hudobný skladateľ. Jeho sláva sa skladá predovšetkým na opernej tvorbe, ktorá je súčasťou repertoáru všetkých významných divadiel sveta. Verdi zložil 28 opier : *Oberto, Conte di San Bonifacio, Un Giorno di Regno (Jeden deň kráľom), Nabucco, Ernani, I Lombardi alla Prima Crociata, Macbeth, Rigolletto, La Traviata, Trovatore (trubadúr), Aida, Otello, Falstaff, Giovanna d' Arco. Vo veku 34 rokoch bol už svetový skladateľom a jeho opery sa hráli nie len po Taliansku ale vo všetkých svetových scénach.*

Nikolaj Andrejevič Rimskij – Korsakov (1844 – 1908)

Bol významný romantický ruský skladateľ a pedagóg. Bol členom umeleckej skupiny „Peťka“. Jeho diela sú často inšpirované námetom z oblastí ľudovej slovesnosti – najmä z rozprávok. Prehľad diel: *Pskoviťanka (Cár Ivan Hrozný), Májova noc, Snehulienka, Mladá, Noc pred Vianocami, Cársky nevesta, Pán Vojvoda.* Symfonická hudba: *Symfónia č. 1, č.2 Antár, č.3, suita*

Šeherezáda.

Piotr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893)

Patril medzi najslávnejších ruských skladateľov. Bol nesmierne citlivý, neurotickej povahy a často trpel depresiami. Čajkovského hudba patrí do epochy vrcholiaceho dekadentného romantizmu. Symfonické a koncertné skladby sú nasýtené „citovým programom“, ať exaltovane poetickou expresiou a melancholickým lyrizmom. Čajkovského balety predstavovali zásadný zlom v chápaní baletnej hudby a ovplyvnil ďalších ruských skladateľov. **Hudobné diela – Balety:** *Labutie jazero, Luskáčik, Spiaca Krásavica.* **Opery:** *Vojvoda, Opričník, Eugen Onegin, Piková dáma.*

Hudba 20. Storočia

Nastupuje obdobie hudby 20. Storočia. Ide o súbor viacerých štýlov, pričom niektoré z nich nasledujú chronologicky po sebe, iné zasa existujú paralelne vedľa seba, pričom každý z nich má svoj okruh obdivovateľov.

Claude Debussy (1862 – 1918)

Bol francúzsky hudobný skladateľ. Je považovaný za zakladateľa hudobného impresionizmu, hoci sám tento termín odmietal. Jeho hudba tvorí prechod medzi romantizmom a modernými smermi 20. storočia. Jeho odkaz spočíva okrem jednej opery hlavne v niekoľkých významných orchestrálnych dielach a klavírnej tvorbe.

Hudobné diela: *Klavírna tvorba- Arabesky, Pour le Piano, Rytiny. Komorná tvorba- Sláčikové kvarteto G mol, Syrinx, Sonáta pre husle a klavír.*

Orchestrálne skladby: Faunovo popoludnie, More, Tance, Nokturna, Rapsodia pre klarinet a orchester.

Igor Fjodorovič Stravinskij (1882 – 1971)

Patril medzi legendárne postavy modernej hudby 20. Storočia. Bol žiakom Nikolaja Rímskeho – Korsakova a na začiatku jeho tvorby ho zaujala ruská ľudová kultúra. Vrcholnými dielami z tohto obdobia sú: *Vták ohnivák, Petruška, Svätenie Jari, Svadba.*

V 20. storočí veľa skladateľov pokračovalo v práci podľa vzorov a foriem, ktoré sa odvíjali od hudby 19. storočia. K týmto autorom patrili Rachmaninoff, Edvar Elgar. Ďalší predstavitelia hudby 20. storočia *Maurice Ravel, Arnold Schonberg, Anton Webern, Alban Berg, Bohuslav Martinu, Paul Hindemith, Benjamin Britten, Béla Bartok, Zoltán Kodály.*

2.2. Známy hudobní skladatelia na Slovensku i v Česku

Tibor Andrašovan 1917

Slovenský skladateľ a dirigent. Študoval na konzervatórium v Bratislave a v Prahe. V Rokoch pôsobil v Sluku ako umelecký vedúci. 1955 – 1958 **Tvorba:** *Opera Biela Nemoc, opereta Pánska volenka, Balety Orfeus a Euridika, Slávnosti Slnovratu.*

Ladislav Burlas 1927

Hudobný skladateľ, teoretik a pedagóg. Študoval estetiku a hudobnú vedu. **Jeho tvorba:** *Metamorfózy kras, Symfonický triptych, Spievajúce srdce, hudba pre film.*

Ján Cikker (1912 – 1989)

Hudobný skladateľ a pedagóg. Študoval na pražskom konzervatóriu v Poľsku kompozíciu, hru na orgáne a dirigovanie. **Tvorba:** *opery J. Jánošík, Vzriesenie, Beg Bajazid, skladby pre deti a film. Sľuk, Lúčnica, zborové a orchestrálne skladby.*

Juraj Hatrík 1941

Hudobný skladateľ a pedagóg. Vyštudoval kompozíciu, teóriu hudby, estetiku a hudobnú psychológiu. Tvorba: Opera *Šťastný princ*, rozprávka *Mechúrik* a *Koščúrik s kamarátmi*, spevohra *Statočný cínový vojačik*.

Dezidér Kardoš (1914 – 1991)

Hudobný skladateľ a pedagóg. Ešte ako študent bol prijatý na Hudobno – dramatickú akadémiu, kde študoval kompozíciu. **Tvorba:** *komorné a orchestrálne skladby, skladby pre sólové nástroje, úprava folklóru, hudba pre film a rozhlas.*

Alexander Moyzes (1906 – 1984)

Slovenský skladateľ a pedagóg, zakladateľ slovenskej symfonickej hudby. Inšpiroval sa zbojníckou a trávnicovou lyrikou. **Tvorba:** *7 symfónií, Tance z Pohronia, suita Dolu Váhom, Baladická kantáta, opera Udatný kráľ.*

Eugen Suchoň (1908 – 1993)

Hudobný skladateľ, teoretik a pedagóg. Bol tvorcom základov modernej slovenskej hudby a tvorcom prvej slovenskej národnej opery. Bol inšpirovaný slovenskou ľudovou melodikou. **Tvorba:** *opera Krútňava a Svätopluk, kantáta žalm zeme podkarpatskej,*

Metamorfózy, 4 mužské zbory O horách, piesňový cyklus Nox et Solitudo, úpravy slovenských ľudových piesni, pedagogické a teoretické práce.

2.3. Skladatelia rómskeho pôvodu

Ján Berky - Mrenica (1939 - 2008)

Bol slovenský huslista, virtuóz a skladateľ. Je otcom Jána Berkyho-Mrenicu ml. Už ako 7 ročný si privyrábal vyhrávaním pod oknami bohatých gazdov vo svojom rodisku.

Pôsobenie: 1958 -1991 koncertný majster v Slovenskom ľudovom umeleckom kolektíve. 1991 – 1997 založil a viedol orchester Diabolské husle. **Hudobná tvorba:** 12 LP platní, *Povedzte mojej materi, Folklorika, Veselo s Husličkami po svete, Na dobrú náladu, Primášov sen.*

3.0. Hudobný štýl, žáner

Hudobný štýl je kategória hudobných diel, ktoré majú spoločný hudobný jazyk. Hudobný žáner môže byť definovaný hudobnými technikami, štýlmi, súvislosťami, myšlienkami a obsahom.

Existuje mnoho žánrov a je možné ich zlúčiť podľa spoločných znakov do jednotlivých skupín.

○ **Ľudový štýl**

Je to hudobný žáner nespočetného množstva obyvateľstva, väčšinou ide o neznámych autorov. Základom európskej ľudovej hudby je *pieseň*. Pieseň ktoré boli obľúbené sa spievali celé generácie. Ide o najčistejší prejav národného hudobného cítenia.

○ **Klasický štýl**

Klasickú hudbu označujeme aj ako vážnu hudbu. Ide o termín „európska klasická hudba“. (alebo hudba z čias hudobnej éry). Je komponovaná a prezentovaná tréňovanými a študovanými umelcami.

○ **Dychový žáner**

V dychovej hudbe sa využíva široké spektrum dychových nástrojov (trúbky, klarinet, heligón). Ide o špecifický druh zábavnej hudby. Základ dychovej hudby je rytmus, ktorý podobne ako v klasickom orchestri je hraný jednoduchými rytmickými nástrojmi najčastejšie veľkým a malým

bubnom, činelmi. Dychová hudba sa využíva na pochodové, tanečné a smútočne skladby.

○ **Kresťanský žáner**

Gospel –je náboženská hudba, ktorá pochádza z afro-amerických kostolov. Spievali a komponovali ju hlavne južanský gospeloví umelci.

Ostatné hudobné žánre:

Blues, Contry Western, Džes, Latinskoamerická hudba, Reagge, Súčasná africká hudba, Hudba na počúvanie, R&B, soul, Funk, Rock, Pop, Elektronická hudba, Melodická hudba, Hip-Hop/Rep, Disco.

3.1. Subjektivita žánrov:

Problém pri členení hudobných žánrov je subjektívny prístup individuálneho chápania a spôsob počúvania hudby.

Napríklad hudobná skupina Čechomor. Môžeme ju zaradiť medzi folk aj medzi rock.

Z pohľadu hudobného priemyslu ide o to, aby kategorizáciu hudobných skupín bola uľahčená pri orientácii pre zákazníka.

4.0. Hudobné nástroje

Definícia hudobného nástroja:

Hudobné zariadenie je hudobný mechanizmus, vytvorený na účely tvorby. Hudby. Nástroj za hudobný považujeme vtedy, ak dokáže vyvolať nejaký tón za pomoci hudobníka. Hudobné nástroje môžu hrať sólovo ale môžeme ich aj kombinovať. Líšia sa do seba vyrobeným materiálom, zvukom, tvarom aj spôsobom hry na nich.

4.1. Druhy hudobných nástrojov a ich delenie

○ Strunové hudobné nástroje

Ich spoločným znakom je vyvolanie tónov rozochvivaním strún. Podľa toho ako a čím sa struny rozochvievajú, delíme strunové nástroje nasledovne:

- **Sláčikové** – hrá sa na nich pomocou sláčika. (*husle, violončelo, kontrabas*)
- **Brnkacie** – hrá sa na ne rukou alebo pomocou brnkacieho telieska – plektry. (*gitara, lutna, mandolína, bendžo, balalajka, čembalo, harfa a i.*)
- **Úderné** – struny sa rozochvievajú priamym úderom na strunu alebo na klávesnicu. (*klavír, cimbal*)

○ Dychové hudobné nástroje

Princípom hrania na týchto dychoých nástrojov je ten, že sa vdychuje vzduch do hudobného nástroja. Podľa toho z akého materiálu sú ich delíme na :

- **Drevené** – sú to píšťaly, ktoré sa od seba líšia farbou zvuku a silou tónu. (*Pikola, zobcová flauta, klarinet, hobo, fagot, kontrafagot*)

Saxofón zaradzujeme medzi drevené dýchacie nástroje, napriek tomu, že je z kovu. Ide hlavne o prítomnosť dreveného jazýčka, ktorý vibruje a vydáva zvuk.

- **Plechové** – sú vyrobené z tepaných plechov z rôznych kovových zmesí. Základ nástrojov tvoril roh. (*všetky druhy trúbok, lesný roh, trombón, tuba a i.*)

○ Bicie hudobné nástroje

Zdôrazňujú hlavne rytmickú stránku hudby. Delíme ich podľa toho či sa dajú ladiť alebo či majú stály nemenný tón istej výšky.

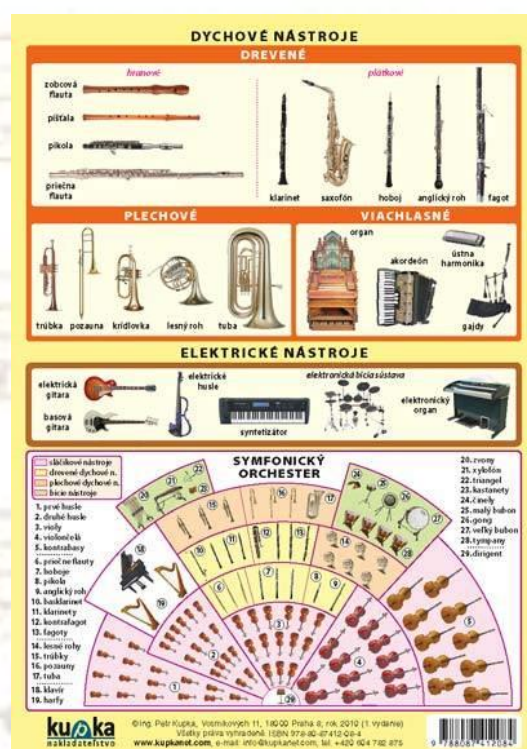
- **Ladiace bicie nástroje** – ladíme ich podľa nôt, ktoré chceme hrať. (*tympany, xylofón, vibrafón, čelesta*)
- **Nemenným tónom bicie nástroje** – nemôžeme im zmeniť tón, ktorý vydávajú. (*činely, triangel, veľké bubny, kastanety, tamburína, gong a i.*)

o Klávesové hudobné nástroje

Sú to nástroje, na ktorých sa hrá za pomoci klávesov – klávesnice – klaviatúry. Zvuk môže byť produkovaný či už pomocou vzduchu (*orgán, harmónia, akordeón*), rozvibrovaním strún (*klavír, čembalo*), alebo pomocou elektrického prúdu (*syntetizátor*).

o **lektro nické hudobné nástroje** Vytvárajú zvuk pomocou elektrických zariadení

ení a elektrického prúdu. Svojim tvarom často napodobňujú ostatné nástroje, najmä gitary, klávesy alebo bubny.

Ludský hlas je vo svojej podstate hudobným nástrojom. Zvuk vzniká keď vzduch vydýchnutý z pľúc rozochveje hlasivky. Frekvencia vydaného zvuku môže byť kontrolovaná napätím hlasiviek a farba formáciou hlasového traktu.

4.2. Dejiny hudobných nástrojov

Všetky hudobné nástroje s výnimkou elektronických nástrojov, sa spomínajú už v starovekých písomnostiach ako sú egyptské zvitky alebo biblia. Prvé hudobné nástroje pochádzajú už cca. pred 9000 rokov a boli vyrobené z kosti.

5.0. Audiovizuálna technika/hudobná technika

Hudobná technika

Medzi hudobnú techniku zaradíme všetko, čo príde do styku s hudobným nástrojom, ktorá mu dopomôže upravovať tóny zvukov kvalitatívne aj kvantitatívne.

Najčastejšie ide o Audioprocesory, Audio nosiče, Gitarové efektky, Bicie efekty, Jednotka z kreslenia, Dynamika signálu, Dozvuková jednotka, Ekvalizér, Sekvencer, Mixážny pult, Combo, Tremolo, Hlasová vojna.

Zoznam nákupných stredísk s hudobnou technikou.

- www.muziker.sk
- www.shop.muzikus.sk
- www.bigmusic.sk
- www.mshop.sk
- www.totalmusic.sk

6.0. Opera a operné sály

6.1. Opera

Je hudobno-dramatický žáner v ktorom sa celý príbeh vyjadruje so sprievodom orchestra a často doplnený aj baletom. Podstatou opery je vzájomný súlad literárneho, hudobného a vizuálneho vyjadrenia, vďaka čomu je opera nepochybne jedným z vrcholov ľudskej kultúry.

6.2. Dejiny opery

Keď koncom 16. storočia upadol záujem o divadelné predstavenie, hrané v obrovských sálach, objavil sa nový scénický útvar pastierska hra čiže favolla pastorale. V tomto období nebola Florencia iba najbohatším mestom v Taliansku ale i najvhodnejším miestom pre rozvoj kultúry.

Rímska opera -

Rozvíjala sa tkz. v Rímskej opernej škole, ktorá mala svoje stredisko v šľachtickom dome rodu Barberiny. Tento rod nechal v 30. Rokoch postaviť v Ríme divadlo. Najvýznamnejší tvorca rímskej opery bol Emilio Cavaleri. Rímska opera dostala za vlády rodu Pamfili zákaz a bola vykázaná z Ríma.

Benátska opera -

Za začiatok benátskej opery sa považuje rok 1637 kde bolo v Benátkach otvorené divadlo s prvou stálou scénou opery v Európe – San Cassiano. Do konca 17. stor. bolo v Benátkach otvorených ešte ďalších 15 – nást' divadiel, čím sa opera stála prístupná nielen pre šľachtu ale aj pre mešťanov. V Benátkach sa vyvíjala sólistická opera. Medzi osobnosti benátskej opery patrili Francesco Cavalli, Marc Antonio Cesti, Giovanni Legrenzi.

Neapolská opera -

Benátska opera dala neapolskej opere výborný základ. V 17. stor. dostala opera v Neapole novú podobu. Neapol sa stal druhým najväčším strediskom barokovej opery. Hlavným predstaviteľom neapolskej opery bol Alessandro Scarlatti. Baroková opera dosiahla svoj vrchol práve v časech neapolskej opery. Aj keď sa v Neapole plne rozvinula, niesla v sebe opera mnohé úpadkové črty. Stala sa totiž nástrojom speváckych primadon, ktoré určovali skladateľom ako majú pre ne komponovať. Nedbalo sa už na správny prednes reči. Z dôvodu uprednostňovania virtuózných árií a straty hudobnej a dramatickej výstavby diela upadla.

Francúzska opera -

Talianska opera sa dostala takmer do celej Európy. Zatiaľ čo Talianskom a inou Európou hýbala opera, vo Francúzsku prekvital dvorný balet – ballet de cour. Naozajstný operný štýl vytvoril vo Francúzsku až Jean Baptiste Lully. Ten sa usilovne vypracoval z kráľovského kuchára až na riaditeľa francúzskeho hudobného života. Lully spájal operu s baletom a veľký dôraz kládol na prednášanie reči a nie na melodiku. Jeho známe diela boli Alceste, Thésée, Persée, Armide.

6.3. Národné opery

Prvou bola ruská opera, ktorá dala svetu mnoho významných skladateľov. Zakladateľom ruskej národnej opery bol *Michail Ivanovič Glinka*, autor známeho diela *Ivan Susanin*.

Ďalší významný hudobný skladatelia národnej opery vyšli z Čiech. Boli to *Bedřich Smetana* (*Braniboři, Dalibor, Dve vdovy*), *Antonín Dvořák* (*Rusálka, Čert a Káča*).

Prvý najznámejší hudobný skladateľ ktorý napísal prvú slovenskú operu bol *Ján Levoslav Bella s operou Kováč Wieland* na pôvodný nemecký text.

10 najkrajších operných skvostov

1. Giuseppe Verdi: La Traviata
2. Giuseppe Verdi: Aida
3. Giacomo Puccini: Bohéma
4. Piotr Iljič Čajkovskij: Eugen Onegin
5. Giuseppe Verdi: Nabucco (zbor židov)
6. Giacomo Puccini: Turandot
7. Giacomo Puccini: Tosca
8. Giuseppe Verdi: Otelo
9. Georgez Bizet: Carmen
10. Richard Wagner: Lohengrid

Opereta

Je hudobno-dramatický divadelný útvar zábavného rázu v ktorom sa strieda hovorené slovo so spevom. Jedná sa vlastne o kombináciu klasickej divadelnej činohry s operou. Opereta je vo svojej pôvodnej forme v podstate ľahšia a zábavnejšia. Ide o predchodcu muzikálu.

Nie je jednoduché odhadovať budúcnosť tohto zábavného žánru, momentálne sa zdá, že jeho vývoj sa doteraz uzavrel, s tým, že všetky hlavné spoločenské funkcie prevzal muzikál.

Známe operety:

Emerich Kálmán – Bajadéra

Rudolf Kattingg – Balkánska Láska

Franz von Suppé – Bandité

Slovenskí skladatelia operety:

- Gejza Dusík
- Karol Elbert
- Miroslav Francisi
- Ján Móry
- Mikuláš Schneider – Trnavský

6.4. Operné sály vo svete

➤ SYDNEY opera

Nachádza sa v Sydney v Austrálii. Od roku 2007 patrí medzi lokality svetového dedičstva UNESCO. Ide o prvú stavbu zapísanú na tento zoznam ešte počas života autora. Architektom stavby bol Jörn Utzon. Vďaka tejto budove sa metropola, akou je Sydney zaradila na medzinárodnú mapu významných miest. Je jednou z najznámejších budov na svete, ktorá preslávila aj celý kontinent. Pri pohľade na siluetu jej striech často u ľudí vyvoláva vidinu žraločích plutiev, zobáky čajok či plachetnice.

➤ Paríž - Palais Garnier

Je budova opery v Paríži s 2 200 diváckymi miestami. Navrhol Charles Garnier v elektickom štýle a je pokladaná za jedno z architektonických veľdiel tých čias.

➤ Viedeň – Viedenská štátna opera

Je najvýznamnejšia operná scéna je vo Viedni a zároveň jedna z najznámejších svetových scén. Budova sa nachádza na Ringstrasse bola slávnostne otvorená v roku 1869 predstavením od Mozarta – Don Giovanni. V hľadisku opery je 1700 kresiel a ďalších 560 miest na státie. Viedenská štátna opera sa orientuje aj na detské publikum.

➤ Oslo – Národná opera v Osle

Ide o najväčšiu kultúrnu stavbu v Nórsku. Miestom budovy sa stal polostrov Bjørvika vo východnej časti Oslo. Koncept budovy je z 3 elementov. Vlny predstavujú more a spojenie zeme a vody. Továreň reprezentuje vnútro budovy, ktorá by mala byť funkčná

a flexibilná zároveň. Posledným elementom je tvar a výraz.

➤ New York – Metropolitan Opera

Je budova opery na Manhattane v štvrti Upper west Side. Bola založená v apríli 1880. Sú tu uvádzané všetky typy oper. Každoročne uvádza približne 220 operných predstavení. Je považovaná za jednu z najdôležitejších svetových operných scén a patrí medzi najväčšie na svete.

➤ Brazília, Manaus – Opéra Amazona

Operný dom sa nachádza v srdci amazonského dažďového pralesa v Brazílii. Je to miesto každoročného festivalu Amazonas de Opera. Architektonický štýl divadla je považovaný za typický renesančný. Kopula je pokrytá z 36000 zdobených keramických obkladov maľované vo farbách národnej vlajky Brazílie. V Divadle sa nachádza 198 lustrov dovezených z Talianska.

6.5. Známy operný speváci

Spevacké hlasy v opere sa rozdeľujú podľa hĺbky.

Mužské hlasy sú (od najhlbšieho)

- Bas
- Baryton
- Tenor

Ženské hlasy sú:

- Alt
- Mezossoprán
- Soprán

Spevacké číslo kde postavy vyjadrujú svoje pocity a nálady nazývame *ária*. *Recitatív* je pomerne monotónne spievaný dialóg.

Zoznam operných spevákov na Slovensku

Mária Adamcová, Jozef Ábel, Lívia Aghová, Ján Babjak, Martin Babjak, Štefan Babjak, Andrej Bystrán, František Caban, Peter Dvorský, Dušan Jarjabek, Adriana Kučerová, Martin Malachovský a i.

Známy zahraničný operný speváci:

Luciano Pavarotti, Andrea Bocelli, Elisabeth Schwarzkopf, Plácido Domingo, Maria Callas, Montserrat Cabalé.

7.0. Ľudový štýl – folklór

História folklóru

Folklór je súbor kultúrnych javov realizovaný formami ústnej, hernej, tanečnej, dramatickej a hudobnospevnej komunikácie realizovaný v mnohých variantoch. Jeho nositeľom a rozširovateľom je kolektív, aj keď prvotným tvorcom bol jeden človek.

Folkloristika – skúma umeleckú kultúru, to znamená ľudové, slovesné, tanečné a dramatické umenie, čiže folklór.

7.1. Ľudové umenie v tanci

Ľudový tanec je pohybovo – hudobné umenie, ktoré v minulosti pestovali predovšetkým roľníci, pastieri a remeselníci. Pre všetky oblasti Slovenska boli charakteristické párové krúživé tance v pomalom alebo rýchлом tempe. Verbunk, odzemok, hajduk boli zväčša mužské tance. K typickým východoslovenským tancom patrí kolesový tanec – *karička*. Ľudové tance sa zachovali aj dnes vďaka folklórnym skupinám, súborom a festivalom.

Ľudové tance regiónov:

Turiec – Ručníkový tanec, Rosenstock, kalamajka, Valčík ...

Záhorie a Myjava – Vrcená, Vijeme vjence, Mazurka na biuvej hore, Japonka...

Oravy – Čardaš, Trcipolka, Zbojnícki, Vobrtok, Krakoviak, Prosta, Vjecno...

Dolný Trenčín – Širakoví, Verbunk a Čardáš, Metloví, Sellacka ....

Zemplín – Do karičky, Čardáš, Foxpolka, Kurikrok s valcerom, Šarku, Cepovi...

Puchov, Považská Bystrica a Kysúc – Zajačí, Metloví, Cepovi, Zeman, Plieskaná, Kuvaná, Čardáš na 2 kroky...

Šariš – Medvedzku, Na dva kroki, Telegraf, Terkač, Šul'kana, Bašistovka...

Ľudové umenie v speve

Spev je umenie tvoriť v hrdle tóny. Je to prirodzený hudobný prejav človeka pomocou hlasu.

Folklórny súbor – je združenie ľudí rôznych vekových kategórií so záujmom o umelecké dedičstvo zachované v tancoch, v spevoch a hudbe predošlých generácií.

Folklórne súbory na Slovensku

PULS, SLUK, LÚČNICA, ŽELEZIAR, ŠIŇAVA, POĽANA, MAKOVICA, MARÍNA, TOPLAN, VIHORLAT ....

7.2. Prehľad ľudovej kultúry na Slovensku

Festival ľudového spevu a tanca – Vláchov

Folklórny festival – Východná

Rusínsky festival vo Svidníku

Turčianske slávnosti folklóru

Jánske folklórne slávnosti

Goralské slávnosti

Frndžalica Fest

Jánošíkove dni

Mikovský festival rusínskej kultúry

Očovná folklórna hruda

Ľudové kroje

Kroj alebo ľudový odev označoval oblečenie ľudí žijúcich na dedinách, ktorý sa v minulosti zaoberal prevažne roľníctvom a pastierstvom. Kroj slúžil ako ochrana proti klimatickým zmenám. Materiály na zhotovenie kroja určovali prírodné podmienky a potreby. Z kože, z ľanu, konopy, priadze.

Tekovský kroj

Zámutovský kroj

Kroj z Čačková

Piešťanský kroj

Zemplínsky kroj

Mužský kroj

8.0. Filmová hudba

Charakteristika filmovej hudby

Je to hudba, ktorá je špecificky skomponovaná alebo vytvorená len na použitie vo filme. Vyznačuje sa výraznejšou dynamikou. Často býva pripravovaná nie len pre konkrétny film ale aj pre určitú časť vo filme.

Hudba má vo filme rozličné úlohy. Niekedy musí zdôrazniť emócie, ktoré sú vytvorené obrazom, inokedy musí odvieť divákovu pozornosť niekam úplne inam.

Hudba, môže mať v tom istom filme rôzne úlohy. Od jednej scény k druhej a k jednému obrazu k druhému. Filmová hudba vytrhnutá zo svojho filmového kontextu sama o sebe veľa neznamená, preto, že jej hodnota sa

naplno uplatní len s v spojení s obrazom. Každá hudba by mala byť počúvaná v podmienkach, na ktoré bola skomponovaná.

Filmová hudba pridáva filmu život.

8.1. Známa filmová slovenská hudba

Bambul'ka, Pokoj v duši, na skle maľované, Fontána pre Zuzanu, Tri oriešky pre Popolušku,

Známa filmová zahraničná hudba

Prvým soundtrackom z hraného filmu, ktorý vyšiel na albume bola hudba k filmu *Rómeo a Júlia* z roku 1968. Vydávanie piesni z filmov sa začalo 30. rokoch 20. storočia.

Známe zahraničné soundtracky:

- Osobný strážca
- Horúčka sobotňajšej noci
- Purple Rain
- Forest Gump
- Hriešny tanec
- Leví kráľ
- Top Gun
- Evita
- Titanic
- Pomáda

8.2. Filmový skladatelia

Kvalitná hudba je tá, ktorá dokáže s priemerného filmu urobiť skvelý zážitok. Keď do celá vtipný príbeh doplníte s celkom vážnou hudbou s dramatickými tónmi, z vtipného príbehu sa behom chvíľky môže stať srdcervúca dráma.

Ennio Morricone – Tenkrát na Západe, Dobrý, zlý a škaredý...

John Williams – E.T. mimozemšťan, Stars Wars...

James Horner – Avatar, Zoro – tajomná tvár...

James Newton Howard – Dedina, King-kong, Prety Woman,

Hans Zimmer – Rain Man, Pearl Harbor, ...

Jerry Goldsmith – Planéta opíc, Základny inštinkt, Prichádza satan ....

Alan Silvestri – Forrest Gump, Stroskotanec, Duch...

Danny Efmann – Batmann, Nožnicovoruky Edward, Simpsonovci...

Howard Shore – Pán prsteňov, Mlčanie jahniat, Sedem...

Christopher Young – Pasca, Mucha2, Spiderman 3, ...

<http://hanus.blog.idnes.cz/c/181550/Video-10-nejlepsich-skladatelu-filmove-hudby.html>

ukážky z filmových diel

9.0. Muzikály

Muzikál je syntetický, dramatický žáner, ktorý spája literatúru, tanec a hudbu.

Muzikál má viac významov. Môže byť tiež označovaný ako muzikálový film alebo divadelná inscenácia muzikálu. Pri inscenovaní muzikálu musia byť interpreti dobrý nielen hercami ale aj tanečníkmi a spevákmi súčasne.

Slovo muzikál pochádza zo skráteného anglického slovného spojenia *musical comed*, ktoré označovalo v 1. Polovici 20. Storočia revue s humoristickým a speváckymi číslami, ktoré spravidla nemali súvisli dej.

9.1. Známe muzikály vo svete

Cats (mačky), Bedári, Balada pre banditu, Cigáni idú do neba, Čarodejnice z Eastwiku, Evita, Hair (vlasý), Chicago, Jesus Christ Superstar, Jekky and Hyde, Leví kráľ, Mama Mia!, Pomáda, Notre Dame de Paris, Fantóm opery, Rómeo a Julia, West side Story

9.2. Známe muzikály na Slovensku a v Česku

Cudzinec, Príbeh ulice, Kubo, Dracula, Mata Hari, Osmý svetadiel, František z Asisi, Kdyby tisíc klarinetu, Kráľ Dávid, Na skle maľované, Neberte nám princeznú, princ a Večernica, Peter a Lucia, Qua vadis, Veľký príbeh, Matúš Čák Trenčianský, Bedári, Excalibur, Kat – mydlár, Hamlet, Krysař,

Muzikálové hviezdy: Janko Slezák, Marta Sládečková, Zuzana Tlučková, Katarína Hasprová, Michal David, Daniel Hulka, Ilona Csakova, Sisa Lelkes Sklovská, Lucie Bíla, Gabriela Osvaldová, Monika Absolonová, Leona Machálková, Bohuš Matuš, Janek Ledecký, Daniel Landa, Bára Básiková,

Muzikálový režisér

Jozef Bednárík 1947 – 2013

Ján Ďurovčík 1971

Michal David 1960

Karel Svoboda – skladateľ 1938 – 2007

Petr Hapka 1944

10.0. Hudobný orchester

Orchester je inštrumentálne teleso, zvyčajne s veľkým počtom hudobníkov so sláčikovou, dychovou a niekedy aj perkusnou sekciou. Slovo orchester je odvodené od názvu pre priestor pred starogréckou stenou, kde bol umiestený zbor.

Orchester sa zväčšoval výrazne počas 18-násteho a 19 – násteho storočia.

Menší orchester s počtom hudobníkov 40 sa nazýva *komorný orchester*.

Orchester s plným obsadením okolo 100 hudobníkov zvyčajne voláme *symfonický orchester* alebo *filharmonický orchester*. Tieto prídavne mená neoznačujú presný počet hudobníkov ale inštrumentálne rozloženie.

10.1. Inštrumentácia v orchestre

Typický symfonický orchester pozostáva zo 4 skupín podobných hudobných nástrojov, vo všeobecnosti idúcich v notovom poradí:

- Drevené dychové nástroje
- Plechové dychové nástroje
- Bicie nástroje
- Strunové nástroje
- Sláčiková nástroje

Slovenská filharmónia

Je prvý a hlavný slovenský filharmonický orchester. Slovenská filharmónia bola založená v roku 1949, od 50 rokov 20. stor. sídlila v Redute. Okrem sezónnych koncertov hráva pravidelne na hudobných festivaloch v celej Európe a navštívila krajiny ako Cyprus, Turecko, Japonsko, USA.

Zoznam dirigentov Slov. filharmónie:

Václav Talich 1949 – 1952

Tibor Frešo

Ladislav Slovák 1961 – 1981

Bystrík Režucha 1984 – 1989

Ondrej Lenard 1991 – 2001

Emmanuel Villaume 2009

Dirigent:

Je umelec ktorý vedie orchester a spevákov pri naštudovaní a interpretácii hudobných diel. Dirigent je samostatná funkcia, ktorá sa objavila až na konci 18. Stor. Dvtedy viedol orchester hráč na čembalo, alebo na iný klávesový nástroj.

Dirigent je potrebný hlavne pri skladbách veľkého obsadenia, či už je to opera lebo symfónia.

Známy dirigenti:

Jack Martin Häндler

Artur Vignu

Jíři Bělohávek

Peter Breiner

Marián Vach

Procházka

Holásek

Ivan Sokol

Hudobná teória – hudobná náuka, náuka o rytme, náuka o harmónií, hudobné formy a analýza skladieb, rozbor umeleckých diel, náuka o hudobných nástrojoch, základy notového zápisu.

1.0. Cieľ psychológie

Hudobná psychológia ako samotné slovo napovedá, nachádza sa na okraji muzikológie a psychológie. Hovoríme o vede ktorá sa zaoberá duševnými pochodmi človeka a jeho zážitku z hudby, procesu vytvoreného a fungovanie hudby.

Hudobnú psychológiu delíme na

- *Psychológiu hudobnej osobnosti (vonkajšie prejavy)*
- *Obecnú hudobnú psychológiu (vnútorné prejavy)*

Hudobná psychológia sa najviac uplatňuje pri odbornej praxi, pri výuke hudobnej výchovy a tiež s skúma ako hudobná veda.

Hudobná psychológia nás učí:

1. Psychologické pravidla hudobnej tvorby – ide o proces motivácie, umeleckej inšpirácie a priebeh tvorivej práce.
2. Otázky hudby a jej vývoja vo všetkých etapách hudobnej ontogenéze – napr. hudobné vlohy, zručnosti, schopnosti...
3. Psychofyziologické pôsobenie na vnútorný život a duševnú hygienu osobnosti – ide o chápanie, myšlienkové prežívanie hudby...
4. Vytvára vzťah jednotlivca k hudbe vzhľadom k jeho vnútornému založeniu i vplyvom prostredia - jedná sa o vplyv rodiny, výber hudobného žánru a reakcia na ne.
5. Zákonitosť reprodukčného hudobného riadenia – v línii elementárnej hudobnej produktivity, napr. spev alebo hra na hudobný nástroj.

1.1. Výskumné metódy hudobnej psychológie

Hlavnou úlohou je dôjsť k plánovitému a premyslenému postupu pre získavanie a spracovanie potrebných údajov. Medzi tieto metódy zaradíme pozorovanie a experiment a rozdeliť ho môžeme nasledovné.

Pozorovacia metóda – pozorovanie javov prebieha bez akéhokoľvek zásahu. To môžeme ďalej deliť na extrospekciu (pozorovanie druhej osoby) či

introspekciu (pozorovanie vnútorných stavov človeka, tzn. Pochopenie seba samého)

Experimentálna metóda – skúmaný jedinec sa aktívne zapojuje do výskumného procesu so zhodou k hypotéze a výskumnej úlohy. Ďalej sa delí na experiment delí na laboratórny a prirodzený.

Exploračná metóda – tu môžeme zaradiť, dotazník, rozhovor... od skúmanej osoby sa vyžaduje odpovede na položené otázky.

Hudobná psychológia a hudobná estetika – oba prístupy riešia podstatu hudby, jej odraz na vedomie človeka, stretávajúci sa v ľudskej psychike

Hudobná psychológia a hudobná sociológia – pri tomto spojení sa vychádza z faktu, že hudobná aktivita je podmienená psychologickým aj spoločenským.

Hudobná psychológia a hudobná pedagogika – hudobní pedagogika čerpá z východiska hudobnej psychológie, z výskumných informácií pre deti...

Hudobná psychológia – hudobná teória – ide systém špecializovaných náuk: harmónia a kontrapunkt, hudobnou formou, melodikou a tektonikou...

Muzikológia – ide o hudobnú vedu alebo o umenovedné odvetie

interdisciplinárnej povahy, ktoré zahrňuje hudobnú akustiku, organológiu, hudobnú fyziológiu, psychológiu, estetiku, sociológiu, teóriu, históriu, grafiku, hudobnotextovú interpretáciu a hudobnú pedagogiku. Predmetom výskumu je hudba. Muzikológia skúma z teoretického, historického a systematického hľadiska znejúcu, písomne fixovanú, šírenú a spoločensky recipovanú hudbu v jej historických, regionálnych a druhovo – žánrových podobách.

1.2 Hudobní predstavitelia psychológie hudby

Samotná história sa začala utvárať až zhruba v druhej polovici 19. stor. Na československej scéne k tomu až o niekoľko rokov neskôr. V roku 1901 a t prvé náznaky v diele *Otakara Hostinského – O hudbe*.

- Adolf Cmíral, - Otakar Zich, - Vladimír Helfert, - Josef Burjanka, - Bohumil Dušek, - Ivan Poledňak, - Jaroslav Volka, - Leoš Janáček, - Aloiss Hába;

2.0 Hudobné termíny

Oboznámenie sa s hudobnými termínmi

Hudobná terminológia je názvoslovie, používané pôvodne len v európskej hudbe, ktoré však neskôr preniklo do celého sveta, pretože predovšetkým v oblasti zápisu hudby je aplikovateľné na väčšinu hudobnej produkcie, či už etnickú alebo umelú. Pochádza pôvodne z latinčiny, ktorá bola dlho spojujúcim jazykom Európy. Prvé zápisy hudobných skladieb boli záznamy duchovné a omší sprevádzajúcich hudbu, kde latinčina bola dlho (až do polovice 20. storočia) liturgickou rečou.

Hudobná terminológia je komplexná zložka, týkajúca sa

- vlastného zápisu hudobnej skladby
- pojmov z oblasti hudobnej teórie
- štýlovej a formálnej charakteristiky, pojmov z oblasti hudobnej histórie, atď.

... niektoré základné atribúty hudobného zápisu

Notácia – kľúče – označenie slúžiace k určeniu hodnoty tónu v nasledujúcom zázname;

Notová osnova - päťlinkový priestor, do ktorého sa zapisujú: *noty*-celé, polovičné, osminové, šestnásťtinové, dvaatridsatínové, atď., *pomlčky*-prestávky v hre, tzv. *krížiky a béčka* – zvýšenie alebo zníženie hraného tónu, *takty* - rytmické jednotky skladby a značky, charakterizujúce ďalšie atribúty hry, takže:

Dynamika - *forte* - nahlas - veľmi nahlas

Mezzoforte – stredne silno

Piano - *pianissimo* - potichu - veľmi potichu

Crescendo – zosilňovať,

Decrescendo, diminuendo – zoslabovať, atď.

Tempo

Pomalé tempá: *Grave* – ťažké a pomalé;

Largo – zoširoka, zdĺhavo;

Adagio-zvoľna, pohodlne;

Lento – pomaly, rozvláčne,

Stredné tempá: *Andante* – krokom, ale nie zdĺhavo;

Moderato – mierne rýchlejšie;

Allegretto - trochu rýchlejšie

Rýchle tempá: *Allegro* – rýchlo;

Presto – veľmi rýchlo, *Prestissimo* – čo najrýchlejšie

Zmeny tempa: *Ritardando, ritennuto* – spomaľovať

Accelerando, allargando – zrýchľovať

Popis techniky hry

Staccato – krátko, s trhom

Détaché – dlho

Sforzando - náraz, prudký akcent

Hudobný výraz

Attacamente – útočne

Feroce – ohnivo

Eccitante – vzrušene

3.0. Notové písmo

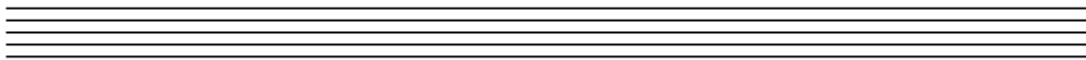
Notácia - ide o notový zápis, najmä pre jednotlivé symboly notové písmo, notopis – čiže noty. Je to systém záznamu skladieb pomocou grafických symbolov a slov, ktorý umožňuje jednoznačnú interpretáciu hudobného diela.

Súčasná notácia má svoj pôvod v zápise náboženských piesní gréckej ortodoxnej cirkvi v 8. storočí (tzv. neum systém). Západný systém notácie sa začal vyvíjať v 11. storočí zavedením c a f klúčov a ustálil sa v 17. storočí.

Základom notácie sú

- **Nota** - grafický symbol označujúci dĺžku tónu (a výšku pomocou svojho umiestnenia v Notovej osnove).
- **Notová osnova** - systém ktorý pomáha určiť výšku noty.
- **Kľúč** - určujúci referenčnú notu od ktorého sa počítajú všetky ostatné.
- **Takt (hudba)** - označujúci pravidelné striedanie prízvučných a neprízvučných nôt
- Slová alebo ich skratky (obyčajne v taliančine) - označujúce tempo v ktorom sa má skladba hrať, dynamiku skladby alebo silu jednotlivých tónov.

3.1. Notová osnova

... je systém zložený z 5 hlavných čiar (linajok) a 4 medzier určené na zápis nôt.

Okrem piatich hlavných linajok môže obsahovať ešte pomocné čiary, ktoré majú dĺžku len mierne presahujúcu samotnú notu. Nota môže byť umiestnená na linajke aj v medzere. Noty v notovej osnove sa čítajú z ľava do prava.

Na presné určenie noty je potrebný **klúč**, ktorý sa nachádza na začiatku každého riadku. Klúč určuje tzv. referenčnú notu od ktorej sa potom počítajú všetky ostatné noty. Klúče sa zvyknú voliť tak, aby notový zápis obsahoval čo najmenej pomocných čiar.

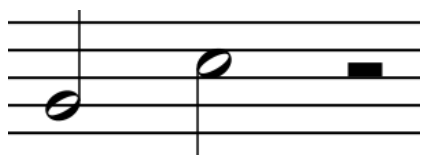
Do notovej osnove sa zapisujú jednotlivé tóny tak, ako za sebou nasledujú v **diatonickej stupnici** v smere zdola nahor a to striedavo na čiary aj do medzier (ak je prvý tón stupnice na čiare, druhý je v medzere, tretí zase na čiare ...). Napr. pre stupnica **C-dur** v husľovom klúči je "jednočiarkové c" na prvej pomocnej čiare, nasledujúci tón "d" je pod prvou linajkou, "e" je na prvej linajke, "f" v prvej medzere, "g" na druhej linajke, "a" v druhej medzere a "h" je na tretej linajke:

3.2. Tvary nôt a pomlčiek

Nota - základnou jednotkou dĺžky trvania tónu. Označuje sa prázdny ovál („hlavička noty“). Táto doba trvania sa nazýva aj ako jedna *do*.

Všetky noty okrem celej majú okrem "hlavičky" aj tzv. "nožičky", ktoré píšeme smerom nahor vpravo od noty ak je nota maximálne v druhej medzere notovej osnove. Ak je na tretej linajke, alebo vyššie, palička sa píše smerom nadol, vľavo od hlavičky.

Noty osminové a kratšie majú navyše zástavku, ktorá smeruje vždy vpravo.

Ak za sebou nasleduje viac nôt so zástavkou, tak ich spájame "trámcom".

Hodnoty nôt a ich predĺženie

Za notou sa môže nachádzať bodka, ktorá predlžuje notu o polovicu jej dĺžky. Tak napr. štvrt'ová nota s bodkou bude mať dĺžku $\frac{1}{4} + \frac{1}{8} = \frac{3}{8}$ doby (zratúvame podľa matematických pravidiel počtov so zlomkami). Predĺžiť notu môžeme aj tak, že spojíme dve rovnako vysoké noty oblúčikom (ligatúrou). Dĺžka noty je v tom prípade súčtom dĺžok spojených nôt. Ďalšou možnosťou predĺženia tónu je korunka (fermata) " $\frown$ ", ktorá predlžuje notu o bližšie nešpecifikované trvanie (závisí to viac-menej od vkusu interpreta).

Špecifickým prípadom nôt sú tzv. trioly, ktorých dĺžka je $\frac{1}{3}$ z najbližšej dlhšej noty. Najčastejším prípadom je rozdelenie štvrt'ovej noty na tri trioly (v tomto prípade vyzerajú trioly ako osminové noty, ale sú označené číslicou "3"):

Existujú tiež málo používané iné dĺžky nôt – kvintoly ($\frac{1}{5}$ z najbližšej dlhšej noty), sextoly ($\frac{1}{6}$ z najbližšej dlhšej noty), septoly ($\frac{1}{7}$) a pod.

Zvláštnym typom noty je pauza, ktorá označuje dĺžku času v ktorom nástroj nevydáva žiaden zvuk. Dĺžky pauzy sú rovnaké ako dĺžky nôt a sú odlíšené graficky.

Nota	Pauza	názov noty alebo pauzy	Dĺžka
		celá	4 doby

		polová	2 doby
		štvrt'ová	1 doba
		osminová	$\frac{1}{2}$ doby
		šestnásťtinová	$\frac{1}{4}$ doby
		dvaatridsatínová	$\frac{1}{8}$ doby
		štyriašeťdesiatínová	$\frac{1}{16}$ doby
		stodvadsaťosminová	$\frac{1}{32}$ doby

4.0. Stupnice

Stupnica je rád tónov usporiadaných podľa pravidiel. Skladby sú napísané z tónov určitej stupnice, ale nie sú usporiadané. Hovoríme, že skladba je napísaná v určitej tónine.

Tónina je súhrn tónov rozlične rozostavaných, ktoré, keď usporiadame dajú nám niektorú stupnicu.

Kadencia je sled troch akordov, ktoré najlepšie charakterizujú určitú tóninu. Tieto 3 akordy obsahujú všetky tóny stupnice v danej tónine a používajú sa pri harmonizovaní jednoduchých melódií a ľudových piesní.

Sú to hlavne funkcie tóniny a volajú sa **tónika, subdominanta, dominanta**. Tvoria sa na 1. 4. a 5. stupni stupnice.

4.1. Rozdelenie stupníc

Stupnice delíme podľa počtov tónov. Stupnice sa však zvyčajne hrajú tak, že sa zahrá aj prvý tón nasledujúcej (o oktávu vyššej) stupnice. Preto napr. bežná „sedemtónová“ stupnica má celkovo 8 tónov. Najznámejšie stupnice sú:

- päťtónové stupnice (pentatonické, sú typické pre hudbu z oblasti Číny a Japonska)
- šesťtónové (celotónové)
- sedemtónové (diatonické, cirkevné, cigánske)
- dvanásťtónové (chromatická, alternovaná).

Tradičná európska hudba pracuje so stupnicami diatonickými, ktoré rozdelujeme na tvrdé, durové (tvrdé) a tri typy mäkkých, molových (aiolská, harmonická, melodická).

Diatonické stupnice

Diatonické stupnice obsahujú celotónové aj poltónové vzdialenosti (intervaly) medzi tónmi. Jednotlivé tóny diatonickej stupnice sa označujú rímskymi číslicami a nazývajú sa:

I	Tónika
II	Supertónika
III	Medianta/Modal
IV	Subdominanta

V	Dominanta
VI	Superdominanta
VII	Subtónika

Durové stupnice

Základnou durovou stupnicou je *C dur*. Skladá sa z týchto tónov: *C, D, E, F, G, A, H, C* (na klavíri sú to iba biele klávesy):

Na vokálne (hlasové) účely majú tóny *C dur* aj svoje slabičné názvy, to je tzv. **solmizačná stupnica**:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
do	re	mi	fa	sol	la	Si	do

Prvý tón *C*, je základný tón stupnice. Medzi *C/D, D/E, F/G, G/A* a *A/H* je rozdiel jedného stupňa (na klavíri sa medzi nimi nachádza čierny kláves), kým medzi *E/F* a *H/C* je len poltónový rozdiel (na klavíri medzi nimi nie je žiadny kláves). Stupnicu *C dur* teda tvorí 5 celotónových a 2 poltónové vzdialenosti medzi jej tónmi, pričom poltónové vzdialenosti sú medzi 3. a 4., a medzi 7. a 8. tónom. Táto vlastnosť platí pre všetky ďalšie durové stupnice, ktorých názov je odvodený vždy od prvého tónu stupnice (tóniky). Názvy durových stupnice píšeme veľkými začiatočnými písmenami.

Durové stupnice -

Stupnica	Tóny stupnice	Predznamenanie
<i>Cis dur</i>	<i>cis dis eis fis gis ais his cis</i>	7#
<i>Fis dur</i>	<i>fis gis ais h cis dis eis fis</i>	6#
<i>H dur</i>	<i>h cis dis e fis gis ais h</i>	5#
<i>E dur</i>	<i>e fis gis a h cis dis e</i>	4#
<i>A dur</i>	<i>a h cis d e fis gis a</i>	3#
<i>D dur</i>	<i>d e fis g a h cis d</i>	2#
<i>G dur</i>	<i>g a h c d e fis g</i>	1#
<i>C dur</i>	<i>c d e f g a h c</i>	Žiadne

<i>F dur</i>	<i>f g a b c d e f</i>	1b
<i>B dur</i>	<i>b c d e s f g a b</i>	2b
<i>Es dur</i>	<i>e s f g a s b c d e s</i>	3b
<i>As dur</i>	<i>a s b c d e s e s f g a s</i>	4b
<i>Des dur</i>	<i>d e s e s f g e s a s b c d e s</i>	5b
<i>Ges dur</i>	<i>g e s a s b c e s d e s e s f g e s</i>	6b
<i>Ces dur</i>	<i>c e s d e s e s f e s g e s a s b e s c e s</i>	7b
<i>D dur</i>	<i>d e f i s g a h c i s d</i>	2#

Mólové stupnice

Molové stupnice znejú smutnejšie ako durové. Základnou molovou stupnicou je *prirodzená* (alebo aj *aiolská*) *a mol*, ktorá sa skladá z tónov *A, H, C, D, E, F, G, A*.

Obsahuje rovnaké tóny ako základná durová stupnica *C dur*, ale poltóny má medzi 2. a 3., a medzi 5. a 6. stupňom. Názvy molových stupníc označujeme malými písmenami.

Okrem *prirodzenej* majú molové stupnice dva ďalšie tvary: *harmonický* a *melodický*.

Molové stupnice

Stupnice	tóny	Predznamenanania
<i>ais mol</i>	<i>ais his cis dis eis fis gis ais</i>	7#
<i>dis mol</i>	<i>dis eis fis gis ais h cis dis</i>	6#
<i>gis mol</i>	<i>gis ais h cis dis e fis gis</i>	5#
<i>cis mol</i>	<i>cis dis e fis gis a h cis</i>	4#
<i>fis mol</i>	<i>fis gis a h cis d e fis</i>	3#
<i>h mol</i>	<i>h cis d e fis g a h</i>	2#
<i>e mol</i>	<i>e fis g a h c d e</i>	1#
<i>a mol</i>	<i>a h c d e f g a</i>	žiadne
<i>d mol</i>	<i>d e f g a b c d</i>	1b
<i>g mol</i>	<i>g a b c d e s f g</i>	2b
<i>c mol</i>	<i>c d e s f g a s b c</i>	3b
<i>f mol</i>	<i>f g a s b c d e s e s f</i>	4b
<i>b mol</i>	<i>b c d e s e s f g e s a s b</i>	5b
<i>es mol</i>	<i>e s f g e s a s b c e s d e s e s</i>	6b

as mol	as b ces des es fes ges as	7b
--------	----------------------------	----

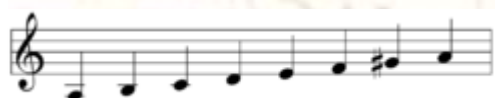
Harmonická molová stupnica

Harmonické molové stupnice majú poltónové vzdialenosti medzi 2. a 3., 5. a 6., a medzi 7. a 8. stupňom, kým medzi 6. a 7. tónom je vzdialenosť až 1,5 tónu. Teda keď vychádzame z prirodzenej molovej stupnice, táto má zvýšený o poltón 7. tón stupnice. (V oboch smeroch - nadol aj nahor.)

- a – mol prirodzená: A,H,C,D, E,F,G,A

- A – mol Harmonická: A H C D E F Gis A

Melodická molová stupnica

Melodické molové stupnice sa vyznačujú tým, že sú iné v stúpajúcom ako v klesajúcom smere. V stúpajúcom smere majú poltónové vzdialenosti medzi 2. a 3., a medzi 7. a 8. stupňom, kým v klesajúcom smere je to medzi 6. a 5., a medzi 3. a 2. stupňom. Teda keď vychádzame z prirodzenej molovej stupnice, tak v stúpajúcom smere má zvýšený o poltón 6. a 7. tón a v smere nadol sa hrá ako aiolská molová stupnica bez zmien.

Napr.:

- a mol prirodzená: A H C D E F G A - A G F E D C H A

- a-mol Melodická: A H C D E Fis Gis A - A G F E D C H A

Iné druhy stupníc

- **Iónska** (dnešná durová) C, D, E, F, G, A, H, C
- **Dórska** D, E, F, G, A, H, C, D

- **Frygická** E, F, G, A, H, C, D, E
- **Lydická** F, G, A, H, C, D, E, F
- **Mixolydická** G, A, H, C, D, E, F, G
- **Aiolská** (dnešná molová) A, H, C, D, E, F, G, A
- **Lokrická** H, C, D, E, F, G, A, H

4.2. Všeobecný prehľad chromatických, celotónových, diatonických stupníc

Chromatická stupnica je rad dvanástich poltónov v rozmedzí jednej oktávy [temperovaného ladenia](#).

Celotónová stupnica je [stupnica](#), v ktorej je medzi každými po sebe idúcimi tónmi interval celého tónu. Takáto stupnica je hexatónická, tzn. má 6 tónov. V podstate existujú len 2 celotónové stupnice a všetky ostatné celotónové stupnice sú iba ich enharmonické od rôzneho stupňa.

Celotónová stupnica od C obsahuje tóny: **c-d-e-fis-gis-ais-c** Celotónová stupnica od H obsahuje tóny: **h-cis-dis-f-g-a-h**

Použitie celotónovej stupnice môžeme nájsť už u [Mozarta](#). V 19. storočí bola obľúbená u ruských romantikov, objavuje sa napríklad v Glinkovej opere *Ruslan a Ľudmila* alebo v úvodnej téme k *Šeherezáde* Rimskeho-Korsakovova.

Diatonická stupnica alebo **heptatonia prima** je [stupnicový](#) rad v rozsahu jednej oktávy zložený z piatich celých [tónov](#) a dvoch poltónov. Jednotlivé tóny diatonickej stupnice sa označujú [rímskymi číslicami](#).

Diatonická stupnica vychádza z hudobnej tradície [antického Grécka](#). Súčasné diatonické stupnice sa ustálili v 17. storočí. Súčasné klávesové nástroje majú klávesy, ktoré vychádzajú z diatonickej stupnice. Podobne z nich vychádza aj zápis [nôt](#) v [notovej osnove](#).

Podľa polohy poltónov diatonické stupnice rozdeľujeme na

- [durové](#) - 1,1,1/2,1,1,1,1/2
- [molové](#) - 1,1/2,1,1,1/2,1,1

5.0. Hra na klavír

Klavír

(z lat. Claves = klúče, klávesy) alebo hovorovo **piano** je rozmerný strunový hudobný nástroj. Jeho zvuk vzniká chvením strún, rozkmitaných úderom drevených kladiviek. Klavír môže byť používaný ako sólový i sprievodný nástroj, či ako súčasť orchestra. Slovo klavír znamená pôvodne rad klávesov čiže klaviatúru ("klávesnicu"). V tomto význame sa používa napríklad ako synonymum pre označenie manuálu u organov a iné (t. j. napr. trojmanuálové organy majú tri manuály čiže tri klavíry, čembalo dve klaviatúry čiže dva klavíry).

Klaviatúra

Klaviatúra sa skladá z radu čiernych a bielych klávesov, ich stlačením vytvára klavirista tóny. Takmer všetky súčasné klavíry majú 88 klávesov (sedem oktáv a časť ôsmej), predtým sa vyrábali klavíry s 85 klávesami a začínalo sa na 4 a 1/2 oktávovej, 54 tónovej klávesnici. Existujú aj špeciálne klavíry, najmä koncertné, s väčším počtom klávesov.

Dynamické rozsahy

Klavír patrí k nástrojom s bohatými dynamickými možnosťami. Najnižšia hladina intenzity, ktorú nástroj dosahuje (s použitím ľavého pedálu), je okolo 44 dB. Bez použitia ľavého pedálu stúpa dolná medza hladiny intenzity v priemere o dva dB. Vo fortissime dosahuje hladina intenzity hodnotu okolo 80 – 89 dB. Dynamické rozpätie je teda približne 40 dB.

Spôsob rozkmitania

Struny sa v klavíri rozkmitávajú údermi kladiviek. Rezonančná skriňa klavíra má značnú veľkosť. Struny sú v nej napäté na pevnom ráme, ktorý musí zniesť veľké sily v ťahu (v priemere okolo 150 000 N – 16 000 kg). Každá struna je podrobená napínajúcej sile od 400 – 500 N.

Druhy klavírov

Viedenský/anglický (rozlišovali sa podľa mechaniky)

Hlavné rozdiely:

Kostra: Majú podobný tvar (tvar krídla), ale kostra Anglického nástroja je prispôbena na znižovanie napätia strún, kým Viedenský nástroj má kostru skôr ako dekoráciu.

Struny: Anglickí výrobcovia dávali prednosť použitiu troch strún na tón, viedenský uprednostňovali struny dve, vo výnimočných prípadoch používali tri na vyššie tóny. Drôt na struny bol v prípade viedenského nástroja o 50 % tenší.

Kladivká: Oveľa ťažšie sú použité v anglickom nástroji.

6.0. Hra na gitaru

Gitara - je brnkací strunový hudobný nástroj, ktorý má vypasované telo s bokmi prehnutými dovnútra v páse gitary. Pretože ako primárny žiarič je struna, gitaru zaradíme podľa Hornbostel-Sachsovej systematiky do skupiny „Chordeophony“.

História gitary - Gitara ako brnkací strunový nástroj s bokmi prehnutými dovnútra, vznikol podľa znalcov dejín gitary až niekedy v 15. storočí. Samotná gitara teda prešla svojším vývojom. Pôvod gitary je zaznamenaný v Prednej Ázii, kde prvý hudobný nástroj podobný gitare tzv. kinor bol pozorovaný u Sumerov.

6.1. Zloženie akustickej gitary

Gitara má šesť **strún** od najhrubšej struny tak ako znejú: E-A-d-g-h-e1.

V notovej osnove ich zapisujeme v husľovom kľúči o oktávu vyššie než v skutočnosti znejú. Preto gitaru zaradíme medzi transponujúce nástroje.

Akustická gitara sa skladá z troch základných častí: z tela, krku a hlavy. Ostatné funkčné prvky sú rozmiestnené na týchto základných častiach.

Telo nástroja korpus

Telo nástroja sa skladá z **hornej** a **spodnej** dosky. Po stranách spája dosky tvarovaný **lub**. Na hornej doske je kruhový **rezonančný otvor** a pod ním **kryt** z umelej hmoty ako ochrana pred odieraním pri hre trsátkom. V zadnej časti hornej

dosky je drevená **kobylka** a **strunník** z umelej hmoty. Vzadu na lube (na boku gitary) býva niekedy osadený **kolík** na upínanie remeňa. Telo nástroja je zhotovené z preglejky alebo u drahších nástrojov z masívneho dreva. Častá býva kombinácia týchto materiálov. Telo môže byť lakované (lesklé alebo matné), alebo farbené a je vo vnútri vystužené **rebrami**. Počet rebier je rôzny podľa typu a značky.

Krk nástroja

Kolík na upnutie remeňa môže byť tiež na **kopyte** krku. **Kopyto** krku tvorí zhrubnutá spodná časť krku pri korpuse. Samotný **krk nástroja** tvorí spodná (oblá) časť, kde opierame dľaň prípadne palec ľavej ruky. Krk ohraničuje zhora nultý **pražec**, ktorému sa hovorí **sedlo** alebo sedlový pražec a zdola päta krku. **Pätou krku** nazývame miesto plochu na kopyte krku, ktoré je priamo pripojené ku korpusu telu.

Dôležitou súčasťou pre nastavenie správneho napnutia krku je torzná tyč, ktorá je zabudovaná v krku. Prebieha ním v strede pod hmatníkom. **Torznu tyč** s možnosťou napínania alebo uvoľňovania majú akustické jumba a gibsonky. Pnutie (predpätie) krku sa nastavuje imbusovým kľúčom. Šesťhranný imbusový kľúč sa zasúva **do matice hlavice torznej tyče**, ktorá vyúsťuje na hlave (pod hmatníkom za nultým pražcom). Niekedy sa nachádza matica torznej tyče na opačnej strane krku. Potom sa imbusový kľúč zasúva do matice cez rezonančný otvor.

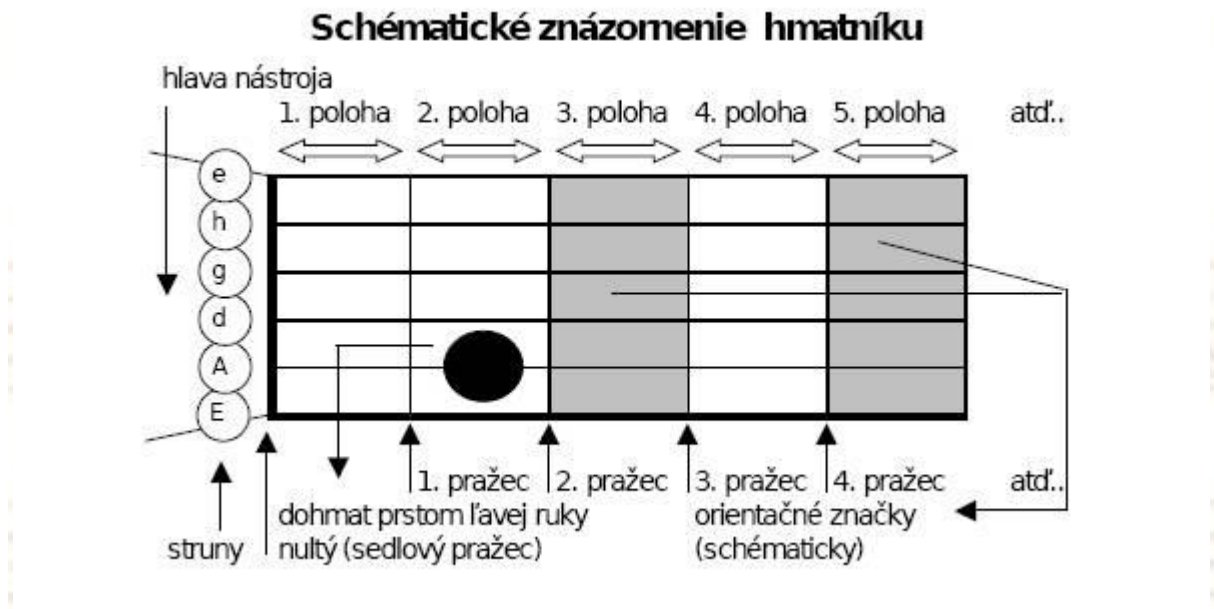
Správne nastavenie (pnutie hmatníka) je ak hmatník a struny prebiehajú približne rovnobežne. Toto môžeme skontrolovať pohľadom odzadu, tak že za kobylkou sledujeme hranu hmatníka a smer strún k sedlovému pražcu. Iná možnosť kontroly je, že dohmatnete prstom ľavej ruky najhrubšiu strunu (E) pred prvým pražcom a súčasne (prstom pravej ruky) pred posledným pražcom. V strede krku by sa struna nemala opierať o hmatník a ani by nemala byť ďalej ako 1 – 2 mm od hmatníka. Nesprávne nastavené pnutie krku je schematicky zobrazené na nasledujúcich obrázkoch.

Schematické znázornenie hmatníku,

strún a ostatných funkčných prvkov je nižšie na obrázku. Najhrubšia – najnižšie položená (basová) struna „E“ je zobrazená ako zhrubnutá vodorovná čiara.

Ostatné vodorovné čiary predstavujú postupne struny A – d – g – h – e. Pražce zobrazujú čiary zvislé. Medzi pražcami sa nachádzajú polohy (pozície). Dohmaty prstov ľavej ruky sú zobrazené v kružniciach (čierne, biele), kde môže byť umiestnený aj názov tónu.

Hmatník –

Vrchnú časť krku, tvorí **hmatník**, na ktorý hmatmi prstov ľavej ruky a brnkaním tvoríme tony rôznej výšky. V hmatníku sú zalisované kovové **pražce**, ktoré oddelujú od seba jednotlivé **polohy** nazývané aj pozície medzi susednými pražcami. V mieste päty krku samotný hmatník nekončí ale pokračuje nad vrchnou doskou tela smerom k rezonančnému otvoru.

Výška strún nad hmatníkom (nastavenie) je vecou vkusu každého hráča. Struny položené príliš vysoko zhoršujú techniku hry a ladenie. Struny položené príliš nízko spôsobujú nepríjemné drnčanie strún o pražce. Často musíme zvoliť (najmä u lacnejších nástrojov) kompromisné riešenie.

V zásade rozoznávame tri typy akustických gitár. Klasická španielska gitara „**španielka**“, akustická gitara typu „**jumbo**“ a „**gibsonka**“.

6.2. Delenie gitár

Rozoznávame viacero druhov a typov gitár, najčastejšie sa stretávame s týmto rozdelením:

Akustická gitara - je tvorená rezonančnou skrinkou v podobe korpusu, ktorý má za úlohu zvuk zosilniť a vyžiariť do prostredia s adekvátnym zafarbením tónu. Podľa názoru niektorých historikov vznikla gitara v stredovekom Španielsku prestavbou starej fiduly na brnkací nástroj.

Elektrická gitara - podstatu tónotvorného zariadenia tejto gitary tvoria struny z feromagnetického materiálu, ktorých kmitanie je zachytávané snímačmi, ktoré sú prepojené s tzv. efektom (nie nutne), zosilňovačom a reproduktorom. Najčastejšie má 6, 7 alebo 12 strún.

Basová gitara (basgitara) - Delia sa taktiež na elektrické a akustické. Basgitara má štyri a viac strún naladených o oktávu nižšie ako na bežnej gitare s primárnym účelom rozširovať zvuk o hlboké tóny. Medzi najslávnejších svetových basgitaristov patria Jaco Pastorius, Flea, John Myung, Paul McCartney, Steve Harris, Geezer Butler, Cliff Burton, Dave Ellefson, Tom Araya a Jason Newsted, Victor Wooten, Richard Bona a Robert Trujillo.

Známy slovenskí gitaristi

Ján Baláž, Jozef Duban, Miroslav Džunko, František Griglák, David Kollár, Karol Malý, Allan Mikušek, Branislav Moysej, Karol Ondrejčka, Wayo, Tomáš Redey, Andrej Šeban, Juraj Štefánik.

Českí gitaristi

Karel Kryl, Mikolaš Chadima, Věra Martinová, Lenka Filipová, Miloš Morávek, Michal Tučný, Pavel Váně, Jaroslav Wykrent, Ján Nedvěd,

František Nedvěd, Petr Janda, Karel Zich, Ladislav Štaidl, Petr Spálený, Janek Ledecký, Petr Janda...

Zahraniční gitaristi

Eros Ramazzoti, Zucchero, Jimi Hendrix, Lenny Kravitz, Mike Oldfield, Eric Clapton, Carlos Santana ...

7.0. Aparatúra – príslušenstvo

Aparatúra je sústava nástrojov, ktorá má zvláštne funkcie.

Reproboxy

Zosilňovače

Mixpulty: monitoring, digitálne, výkonové, analógové, elektronkové;

Mikrofóny môžu byť vokálová, nástrojové, štúdiové, klopové, inštalačné, meracie;

Slúchadla: sluchové zosilňovače, slúchadla s mikrofónom, hifi slúchadla, USB slúchadla,

Osvetlenie rozdeľujeme do týchto skupín: dekoratívne osvetlenie, disco gule, disko svietidla, infračervené svetla, Led display, laserové, halogenové, elektronkové lampy, stropné svietidla, UV lampy, svietidla s hudím krkom a i.

8.0. Perkusie

Perkusie je doplnkový hudobný bicí nástroj na ktorý sa hrá iba rukami, a to najmä v latinskoamerických tancoch. Môžeme na nich sedieť ako napr. na *cajone*.

Technika hrania

Držanie bubna: Ak hráme posediačky (odporúčané pre začiatok), bubon držíme medzi nohami, opretý o zem a o vnútornú stranu našich kolien a lýtok. Bubon musí byť trochu naklonený smerom preč od nás (bas vychádza zospodu). Aby nám bubon nespadol, môžeme jednu nohu dať pred neho. Na sedenie je vhodná lavica alebo stolička bez opierok rúk, do ktorých by sme pri hraní pravdepodobne narážali laktami.

Druhým často využívaným spôsobom je hranie postojačky, kedy máme bubon zavesený buď popruhom okolo pása či na opasku, alebo špeciálnym dlhým popruhom uchyteným pod obručami a obopínajúcim naše ramená a spodok "kalicha" Djembe.

Hracia Plocha: Hracou plochou sa rozumie rovina tvorená napnutou kožou, až po hranu, za ktorou sa začína zaoblený okraj Djembe.

Uvoľnenosť a pohyb: Sedíme (stojíme) vzpriamene a nikde si neudržíme zbytočné napätie - čím budeme uvoľnenejší, tým ľahšie sa nám bude hrať. Pohyb musí byť plynulý a nárazy rúk na bubon len také silné, ako je nevyhnutne nutné. Naším cieľom nie je sila, ale zvuk. Dýchame uvoľnene bruchom, z ktorého akoby vychádzali rytmické impulzy.

Údery jednotlivých rúk sa pri bubnovaní spravidla striedajú. Základným pohybom pri bubnovaní je pohyb v lakťoch. Ďalším pohybom je pohyb v zápästiach (tým výraznejší, čím silnejšie hráme) ku ktorému však dochádza sčasti kvôli pružnosti zápästí a zotrvačnosti dlaní s prstami. Zápästia, lakte a ramená teda musia byť uvoľnené, ale pritom pružné (teda nie ochabnuté). Zápästia v potrebnej miere "spevnejú" len v momente úderu (bas, tón) a opäť sa vrátia k pružnosti.

8.1. Delenie perkusíí

Membrafóny –blanozvučné nástroje

bubny, napr. kotlíkový bubon, rúrkový, pohárový bubon a sudový bubon.

Idiofóny – samozvučné nástroje

hrkadlo, škrabka, klopačka, kastanety, triangel či zvonkohra.

Kastanety - sú bicie nástroje, ktoré sa využívajú v Španielskom folklóre.

V staroveku sa vyrábali z mušlí. Tvar mušle si zachovali kastanety dodnes.

Zvonkohra – hudobný bicí nástroj. Zvonkohra sa vyrába zvyčajne z dreva.

Vydáva tenké tóny.

Kongo- bicie nástroje zložené z dvoch malých bubnov. Väčšinou sú postavené na stojanoch.

Majú približne 75cm.

Známy perkusionista

V roku 2008 vo veku 77 r. zomrel jeden z najznámejších kubánskych perkusionistov TATA GUINES.

Ďalší známy perkusionisti:

Egypsky perkusionista Hossam Ramzy
Holandský perkusionista Martin Verdok
Sibírsky perkusionista Vladiswar Nadishana

9.0. Komponovanie hudby

Komponovanie hudby

je spôsob produkcie hudby pri ktorom hudobný skladateľ utvára, upevňuje vlastnú predstavu znenia hudobného diela ako umeleckej transformácie reality a snaží sa túto predstavu ako jeden z množiny budúcich významových útvarov vyjadriť znakovým systémom: skladateľ vykoná zápis predstavy znenia diela notovým zápisom. Pritom dochádza k reštrukturalizácii a transformácii obrazov vo vzťahu k požadovanému cieľu.

Komponovanie hudby

Pri komponovaní dochádza k odstupu, ktorý delí vlastný zrod diela od jeho uvedenia (zvukovej realizácie). Časový úsek, v ktorom celok alebo jeho jednotlivé fragmenty vznikajú, nezodpovedá svojim rozsahom časovému úseku, v ktorom ako hudba neskôr zaznieva. Je niekedy až nesúmeriteľne dlhší – dielo vzniká týždne alebo roky. Tým je daná možnosť realizovať konkrétny tvorivý proces ako sériu viac-menej rozpojitých tvorivých aktov umožňujúcich postupné dozrievanie koncepcie, oprava neuspokojivých riešení, neustále domýšľanie vzťahov čiastkových štruktúr a koncepcie, využitie tvorivých postupov, ktoré predpokladajú selekciu náhodných variácií a pod.

Kompozičná činnosť tohto typu sa prakticky viaže na existenciu notového písma, prípadne dnes aj zvukového záznamu.

Praktické cvičenia – sólový spev (techniky spevu), zborový spev, doprevádzanie na jednotlivých nástrojoch základy hry na: perkusie

(bicie nástroje), gitara, klavír, príprava na nahrávanie v nahrávacom štúdiu

1. Vysoké školy MU

Vysoká škola múzických umení v Bratislave

- Hudobná a tanečná fakulta
- Divadelná fakulta
- Filmová a televízna fakulta

Hudobná a tanečná fakulta (do roku 1992 Hudobná fakulta) je súčasťou Vysokej školy múzických umení v Bratislave, ktorá bola zriadená zákonom č. 88 Slovenskej národnej rady zo dňa 9. júna 1949. V úplnom znení citovaného zákona sa uvádza existencia štyroch študijných odborov: hudobného, dramatického, tanečného a filmového. Dva pôvodne otvorené odbory - hudobný a dramatický - boli od roku 1953 transformované na dve vysokoškolské fakulty, na fakultu hudobnú a fakultu divadelnú. Popri prvom rektorovi VŠMU, prof. Jánovi Strelcovi (1893-1975) sa na vzniku a rozvoji Hudobnej fakulty významnou mierou podieľali najmä Frico Kafenda (1883-1963), Eugen Suchoň (1908-1993) a Václav Talich (1883-1961).

Filmová a televízna fakulta

Pri oslavách 60. výročia VŠMU najmladšia z trojice jej fakúlt - Filmová a televízna - oslavuje svoje 20. výročie. Je to aj rovnaké výročie pamätných udalostí so začiatkom 17. novembra 1989, v prúde sa zavŕšilo ustanovenie tejto fakulty. Inštitúciám, ktoré vstúpili vo víre revolučných diania, sa zvyknú prisudzovať atribúty nevyzretých činov zrodených v eufórii spoločenských pohybov. Aj keď sa administratívno-organizačné konštituovanie Filmovej a televíznej fakulty odohralo v onom revolučnom pohybe, jej genéza a formovanie prešli adekvátnym procesom do vyzretej formy.

Filmová a televízna fakulta VŠMU má v súčasnosti deväť katedier-ateliérov (dramaturgia a scénaristika, réžia, dokumentárna tvorba, produkcia a menagement, kamera, filmová veda, animovaná tvorba, strihová skladba, zvuková skladba).

Filmová a televízna fakulta pri 60. výročí VŠMU slávi svoje 20. výročie a 45. výročie začiatku filmových odborov na Divadelnej fakulte. Hoci je najmladšou z trojice fakúlt, pedagogickými výsledkami, úspechmi svojich študentov i absolventov a medzinárodnou povestou je rovnocennou zložkou VŠMU. Na základe týchto skutočností Akreditačná komisia zaradila našu fakultu do kategórie „A“ s konštatovaním, že „úspešná prezentácia študijných výsledkov na medzinárodných prehliadkach a festivaloch je dôkazom, že vo svojom odbore sa zaraďuje medzi špičkové školy európskej i svetovej proveniencie“.

Ďalšie známe vysoké školy MU

Akadémia umení v Banskej Bystrici Akadémia umení v Banskej Bystrici pozostáva z troch fakúlt, z ktorých najstaršia je Fakulta múzických umení. Bola založená pri vzniku Akadémie umení v roku 1997. Najmladšou fakultou je Fakulta dramatických umení, ktorá bola založená v roku 1999.

Poslanie akadémie: Akadémia naplňa svoje poslanie poskytovaním vysokoškolského vzdelávania vo všetkých troch stupňoch štúdia v študijných oboroch hudobného, výtvarného, divadelného, filmového umenia a multimédií. Poslaním Akadémie umení, ktorá je súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a spoločného európskeho výskumného priestoru, je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vedomostnej spoločnosti.

2.0. Hudba minulosti a súčasnosti

Hudba

Častokrát sa človek započúva do spevu vtákov, zurčania potoka, alebo šumu lístia. Neraz to v nás evokuje predstavu hudby. Je to skutočná hudba? Stravinskij vyslovuje názor, že „na to, aby sme naplnili isté prísľuby hudby a stali sa plnohodnotným umením je potrebný človek, ktorý citlivo vníma tieto hlasy prírody a je schopný tieto veci usporiadať. Až v rukách človeka, teda vedomou ľudskou činnosťou sa to, čo sa ešte nepokladá za hudbu, stane hudbou.“ Myslím, že toto pravidlo platí aj pre ostatné druhy umenia. Neraz sa nám ponúkajú nádherné obrazy prírody, ale až maliarovou rukou a prenesením tohto obrazu na plátno sa zrodí skutočné umelecké dielo. Jestvujú teda elementárne zvukové jednotky, napríklad spomínaný vtáčí spev. Táto matéria hudby v surovom stave sa stáva predpokladom pre prácu tvoriaceho ducha. Základom každej činnosti je ale chuť, ktorá nás poháňa vpred. V umení konkrétne nás ženie v ústrety vzniku nového umeleckého diela.

Dejiny hudby sú predmet [hudobnej histórie](#), čiže vývin hudby.

Populárna hudba

v užšom zmysle slova je hudba prevažne 20. a 21. storočia, ktorá na rozdiel od tzv. vážnej hudby je určená širokým masám poslucháčov. Jej rozmach nastal s rozšírením rozhlasu a gramofónovej techniky, keď už nebolo potrebné, aby bol poslucháč priamo prítomný na koncerte. V širšom ponímaní je to tvorba vznikajúca z napätia medzi hudbou vážnou a hudbou ľudovou.

Žánre populárnej hudby

- gitarové: beat, rock, heavy metal, punk
- vokálne: rap, r'n blues
- elektronické: techno, house, rave, dubstep
- pop

Ďalšie hudobné žánre:

Blues, Folk, Džes, Rhytm and Blues, Soul, Funk, Disco, Salsa, Progresívny rock, Punk Rock, Heavy Metal, Pop;

Pop – hudobný žáner

Pop alebo **pop music** je hudobný žáner. Popové skladby sa spravidla skladajú zo slôh a refrénov s predvídateľnou štruktúrou. Texty sú nenáročné, opakujúce sa témy. Popové skladby bývajú komponované, nahrávané a vydávané obyčajne s cieľom komerčného úspechu. Osobitnou časťou ľudí býva pop niekedy odmietaný ako "*neumelecký hudobný žáner*".

Pop ako hudobný štýl vznikol na začiatku 60. rokov 20. storočia po ústupe štýlu rock and roll. Za prvých priekopníkov je možné považovať Beach Boys, The Four Seasons a Everly Brothers.

Príbuznými odnožami sú poprock a europop.

Významní umelci:

Abba, A-ha, Elán, Beatles, Ellie Goulding, Bee Gees, Bruno Mars, Elton John, Roxette, George Michael, Michael Jackson, Billy Joel, Britney Spears, Madonna, Juanes, Shakira, Christina Aguilera, Lady Gaga, Enrique Iglesias . . .

2.1. Konceptia hudobnej výchovy na školách

Hudobná výchova ako mnohoraký proces je na Slovensku diferencovaný na:

- hudobná výchova **predškolská** - rodina, jasle, materské školy
- hudobná výchova **školská** - základná škola - povinná, kolektívna výučba

školská-rozšírená - základná škola s rozšíreným vyučovaním

Hv, povinná - kolektívna výučba

- hudobná výchova **mimoškolská** - základná umelecká škola - dobrovoľná, individuálna, alebo kombinovaná individuálno-kolektívna výučba
- hudobná výchova **amatérska** -v hudobných súboroch (folklórnych), speváckych zboroch, inštrumentálnych zoskupeniach rôzneho zamerania

- hudobná výchova **dospelých** - individuálna výučba v ZUŠ, osvetových zariadeniach, súkromne, v amatérskych hudobných telesách

Uvedený systém hudobného výchovno-vzdelávacieho procesu i s jeho organizačnými štruktúrami by pri optimálnosti fungovania všetkých článkov mal zaručiť komplexný i celoživotný rozvoj hudobných schopností a zručností, ktorý profiluje harmóniu osobnosti.

3.0. Základy dýchania v hudbe

Dôležitým a často spomínaným aspektom pri správnom nasadení speváckeho tónu je práve fáza nádychu, ktorá priamo predchádza a výrazne ovplyvňuje kvalitu samotnej fonácie, čiže tvorbe tónu. Často spomínaným svalom, ktorý používa množstvo vokálnych pedagógov je používanie bránice (resp. dýchanie do bránice), čo je avšak zavádzajúce a z fyziologického hľadiska absurdné.

Bránica, čiže **diafragma** je totiž hladký sval, rozdeľujúci hrudnú dutinu od brušnej, takže nie je možné doňho dýchať a dokonca ho ani vedome ovládať. Vedome ovládame okolité svalstvo, čiže predovšetkým brušný lis a medzi rebrové svalstvo.

Pri nádychu bránica klesá do brušnej dutiny a uvoľňuje miesto rozťahnutým pľúcam. Pri výdychu sa uvoľňuje funkcia nádychových svalov a aktívne sa realizujú len svaly medzi rebrové a brušný lis.

Otázka správneho dýchania pri spievaní bude stále vážnym problémom a história vokálneho umenia i vokálna prax, potvrdzujú, že základom hlasového vzdelania je práve správne ovládanie **dychovej opory**.

Základné princípy speváckeho dýchania sú

- Pokojný nádych, zdvihnutie mäkkého podnebia pri uvedomelom mäkkom uvoľnení koreňa jazyka, nie príliš dlhé zadržanie dychu pred začatím fonácie, pružná distribúcia dychu, počas spievania tak, aby bol zvuk počas celej dĺžky fonácie podporený dychom.

Typy dýchania

- **Kostálne dýchanie** – hrudné dýchanie (hrudník sa rozširuje v spodnej časti, brušná stena je vtiahnutá)

- **Abdominálne dýchanie** – brušné, spodné (hrudník sa pri nádychu nezdvihne, rozširuje sa len vo vertikálnom smere a brušná stena sa vyklenie do predu)
- **Kosto-abdominálne** – kombinované brušno – hrudné

Najefektívnejším spôsobom je dýchať ústami aj nosom pričom využívame celú kapacitu pľúc pri kombinovanom kosto-abdominálnom dýchaní. Pri ňom sa nadobúda široký dynamický diapazón hlasu.

4.0. Artikulácia

Artikulácia všeobecne

Členenie alebo spájanie častí alebo článkov. Zreteľne vyjadrovanie myšlienok.

Ide o členenie a spájanie za sebou idúcich tónov hudobnej skladby.

Pre výstavbu skladby je významná zvuková podstata hudby. Jej základom sa stávajú artikulácie, vznikajúce modifikáciou hudobného materiálu. Dochádza k preferencii sonorizmu (tvorba tónu, sound, inštrumentácia, artikulácia a pod.), dynamizmu hudby (rytmický pattern, motorickosť; práca s tempom vo free jazze, speed metale, art rocku; double time, half time a pod.) na úkor štruktúry, tematickej výstavby hudobnej produkcie.

5. Základ akordiky a harmónie

Akord je súzvuk (súčasne znenie) najmenej troch tónov.

Podľa počtu tónov obsiahnutých v akorde rozlišujeme trojzvuky, štvorzvuky (aj viaczvuky).

Všetky akordy v základnej polohe sú zložené v tercií nad sebou.

Kvintakordy

Akordy, ktoré vznikajú z dvoch tercií nad sebou voláme kvintakordy, lebo ich krajné tóny tvoria interval kvinty.

Každý tón akordu má svoj ustálený názov. Uvádzame všetky v hudobnej terminológii používané názvy:

- Kvinta
- Tercia
- Zákl. tón prima

Tvorenie kvintakorodov Všetky kvintakordy na prvom stupni dúrových stupníc sú durové a na prvom stupni mólových stupníc sú mólove. Na vytváranie týchto dvoch základných kvintakordov budeme považovať **údaný - určený tón na základný tón dúrovej a mólovej stupnice.**

6 Intervály

Intervaly v hudbe znamenajú výškový rozdiel (vzdialenosť medzi dvoma tónmi)

Celý tón, pol tón, jedenapoltón, oktávu, kvartu, kvintu – ide o intervály.

Intervaly rozlišujeme:

a) Podľa smeru tvorenia od základného tónu

Vrchný a spodný

b) Podľa toho, či znejú 2 tóny súčasne alebo po sebe

Harmonický a melodický

Rythmus

je vnútorné členenie metrických jednotiek. Kým metrické jednotky prebiehajú v rovnakých časových pomeroch ($2/4$, $3/4$ a iné takty), rytmus sa člení na rôzne organizované tvary (rôzne hodnoty nôt). V hudobnom diele prebieha dvojaká časová pulzácia: metrická a rytmická. Súhrn metra a rytmu je jednou z hlavných hnacích síl v HF. Významnou vlastnosťou rytmu je rytmický kontrast.

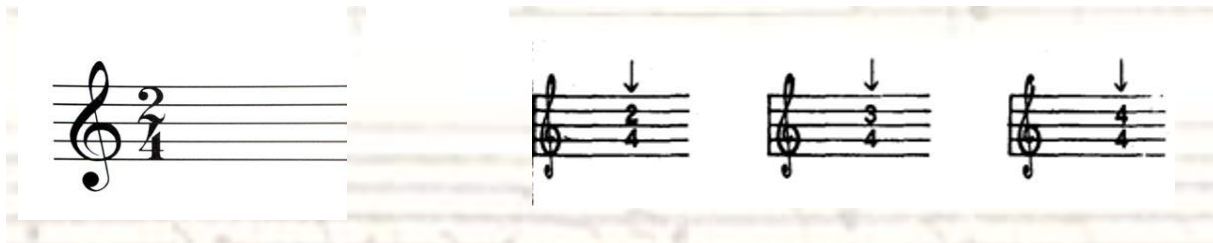
7.0. Taktovanie

Takt

v hudbe udáva striedanie prízvukných a neprízvukných nôt, čiže rytmus skladby.

Takt skladby je určený na začiatku skladby (za kľúčom a predznamenaním) dvoma číslami. Horné číslo udáva počet dôb v takte, spodné číslo udáva na ktorú notu budeme počítať jednu dobu. Obyčajne to býva štvrt'ová alebo osminová nota, menej často aj polová. Jednotlivé takty od seba oddeľujeme zvislou *taktovou čiarou*.

Napríklad v troj štvrt'ovom takte môžu byť tri štvrt'ové noty. Štvrt'ové noty môžeme nahradiť aj inými notami či pauzami tak, aby ich celkové trvanie zodpovedalo trom štvrt'ovým notám.

Jednoduché takty

Jednoduché takty sú dvojdobé, alebo trojdobé, ktoré majú jednu prízvuknú a jednu resp. dve neprízvukné doby. Používajú sa hlavne dvojštvrt'ové, trojštvrt'ové, dvojosminové a trojosminové takty.

Zložené takty

Zložené takty vznikajú spojením dvoch, alebo viacerých jednoduchých taktov. Takéto takty majú hlavný prízvuk na prvej note a jeden alebo viac vedľajších prízvukov. Napríklad spojením dvoch dvojštvrt'ových taktov dostaneme často používaný štvorštvrt'ový takt.

Štvorštvrt'ový takt sa často označuje namiesto číslic písmenom "C":

Ďalším často používaným taktom je šesťosminový takt, ktorý je zložený z dvoch trojosminových taktov (prípadne môže byť zložený aj z troch dvojosminových taktov).

Predtaktie je neúplný takt, ktorý sa môže nachádzať na začiatku skladby. Zvyšné noty taktu sa obyčajne nachádzajú na konci skladby (alebo nejakej jej ucelenej časti).

7.1. Hlasové cviky

Tvorba hlasu pri speve je nesmierne zložitá, je riadená do všetkých podrobností nervovou sústavou človeka. Pre umelecké hlasové výkony je dôležité, aby sa hlasové ústrojenstvo podrobilo podľa možností dlhodobému odbornému školeniu, čím sa z hlasu vytvorí dokonalý hudobný nástroj, na ktorom neskôr môžeme bez problémov prejavovať celú škálu hudobných, myšlienkových, výrazových a citových vnemov.

Zásady, ktoré by mal spevák vždy dodržiavať:

- Hrdlo držať vždy otvorené, nikdy netlačiť na hlas a nenarážať dychom na hrtan.
- Bojovať proti všetkým zlovykom a chybám (intonačná a rytmická nepresnosť, chyby pri dýchaní, odstránenie ostrosti a kričania pri speve, nezvučnosti v hlase, hltanie koncoviek a pod.)
- Vždy dodržiavať správnu výslovnosť samohlások a tým neuberáť svojmu prejavu na kvalite.
- Akýkoľvek spevácky prejav podporiť krásnym prednesom, mimikou, s vkusom a tiež krásnym držaním tela a vystupovaním na javisku.